

riho
lahi

kihva
värdi

ki
sujutud

RIHO LAHI

KIHVA VÄRDI KIUSUJUTUD

A-29502 III

RIHO LAHI

KIHVA VÄRDI KIUSUJUTUD

EKP KESKKOMITEE KIRJASTUS
TALLINN 1968

Kui ma ühel koosviibimisel püüdsin oma laua-naabrile selgeks teha taskukella puhastamise tehnilist protsessi, küsis ta teatud alltekstiga:

«Kuule, mitu ametit sul elus õieti on olnud?»

Jäin mõttesse. Tõepoolest — mitu? Algas see, nagu «suurtel meestel» (olen 183 cm pikk) ikka: kaheksa-aastaselt karjapoiss, kolmeteistaastaselt künnipoiss, siis raudteejaamas vaguniladidija, maamõõtja abiline, sõjaväes «keskjaamapreili», näitleja, aasta aega teatridekoraator, kooli direktor, joonistusõpetaja...

«Aga millal sa teisi inimesi pilama hakkasid?»

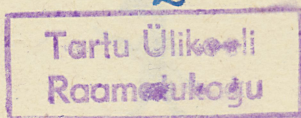
Esimesed karikatuurid ilmusid kunagi ammu Narva ajalehes. Kolmekümnendate aastate paiku sai Kihva Värdis nimi «Virumaa Teataja» vestete kaudu tuttavaks. Tõsisemalt hakkasin nalja tegema alles 1956. aastal, kui asusin tööle «Edasi» toimetusse, kus tihti esinesin ka Rein Rooviku nime all.

«Aga praegu? Kas enam pole ametit vahetanud?»

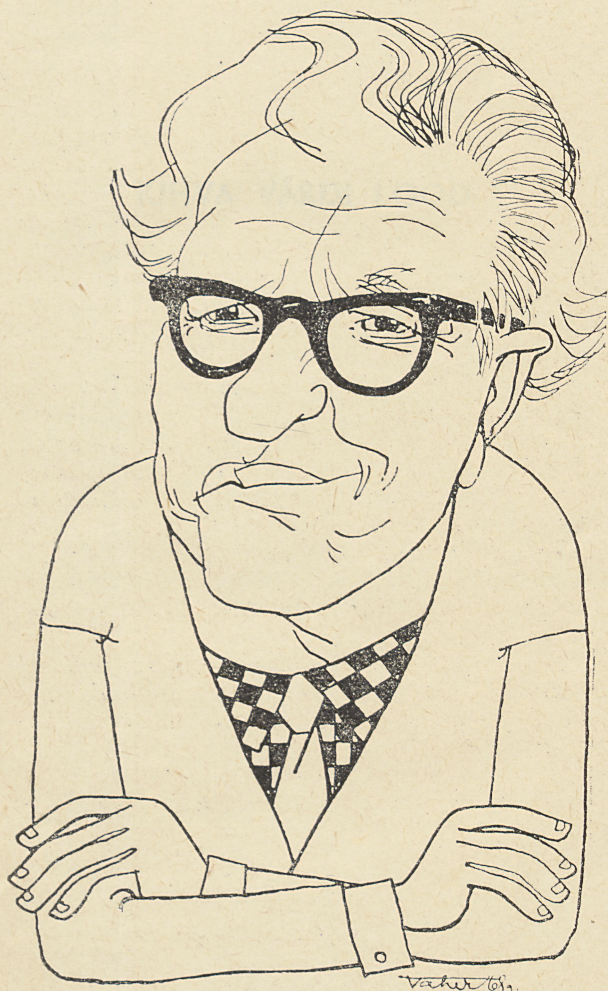
Olen. Hiljuti asusin maailma kõige paremasse ametisse. Olen pensionär ja allesjäänud hambaidki puhastan nüüd ainult ühiskondlikus korras.

RIHO LAHI

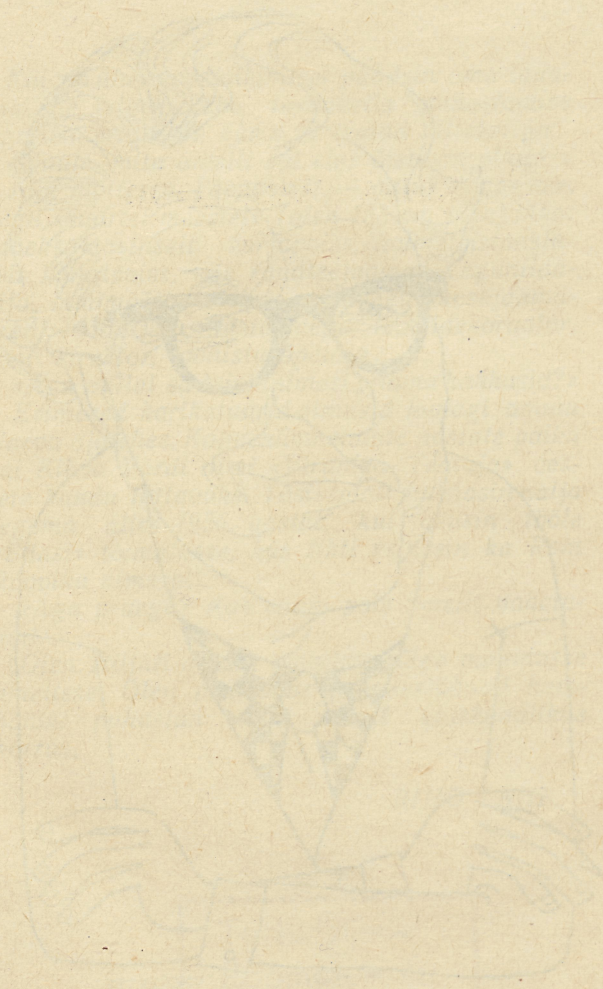
2

218444

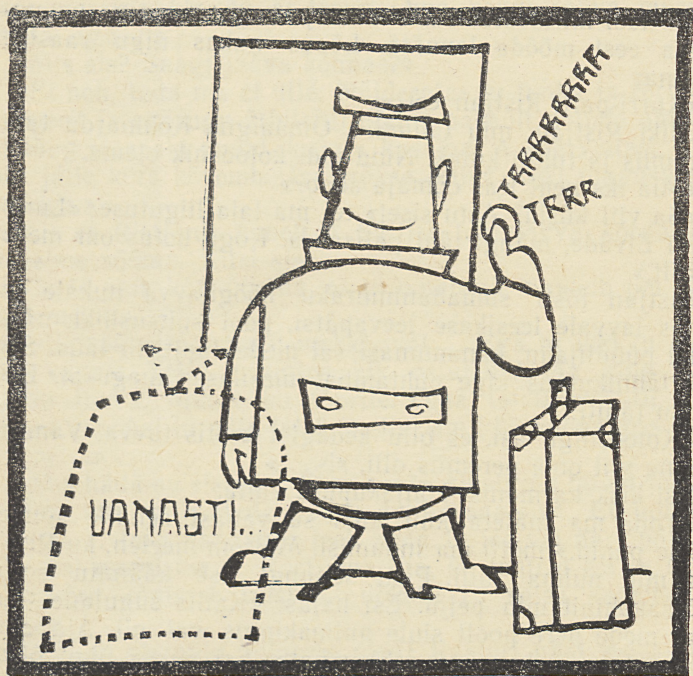

E, V a h t r a s õ b r a l i k š a r ž

Kaas ja illustratsioonid: OIimar Kallas

KIHVA VÄRDI LOOD

KÜLALINE KOLHOOSIST

Ukse kell turras jo maailmatuma aig nigu merelaevanduse alarmikell. Arvasi, et sool, nüid om tu naabri poisivolask oma likuskaga kalidori pääl kudrutaman ja om jälle öla vasta miu kellänuppu unestanu. Noori om tarist kasvatada. Võtsin klopri ja tõmmasi usse peräni. Usse taade saais jässak onu nigu obeseparsnik, rasuga viksitu kalavinski jalan ja nokatsmüts pään. Esi vahtsi miu pääle nigu ostja uudsetoodet. Sis tei suumulgu peräni ja ütli paksu passihäälega:

«Oled sa nüid Värdisi esi, vai oled ta vend?»

Ma lasi kiirmeetodil kik tutvva ja sugulatše oma vaimu- silma eest mööda lennätä. Lõpus nakas nigu raasike koitma:

«Kurri-patt, Ristjan esi?»

Oliki Ristjan, miu tädimiis. Omaaigne Kohmardu talu peremiis ja tuntu kulak. Nüid pidi koloosnik olema.

«Mia iks neh! Kas öömaja saab?»

«Sa viil küsid? Astu sise!» tei ma laia liigutuse. «Luise sõidi Elvade, mängi tääl patisaksa. Kogu kotus om mede perält.»

Ristjan tõsti sumadanimüraku köögilavva nukale ja ladus lavvale leesikase leevapätsi, pool suitsusinki, näs- saku püüdljahu, kanamunasi sai mede supitirin täüs. Sis viil lännikutäus kige puhtambat mesilase magusat. Esi muku täniti:

«Koloosnigu asi, es ollu kedägist kostis tutvva. Vanast ku ma viil oma peremiis olli, sis...»

Esi kisk karmanist konjakuputli vällä.

«Toda ma mäleta küll, kuis sa vanast sendile sõlme pääle panid,» mõtli ma indämisi. Mul om meelen, ku Rist- jan miu pulma tulli. Pisti seitungi sise käänatu soru mõtsakohinit miu pejju. Esi halas: «Kallis sugulanel! Tu oles mede pere poolt siule pulmakingis vai nii. Aja om rasse, talu ei kannata rohkembat.» Esi ohkas nigu oles karjamõisa är kinknu.

Kik tu tulli mulle nüid meele. A egäs ma toda nakanu Ristjanile nõna alle hõorma. Pani kohvi tulele ja naksi härjasilmasi praadma. Ristjan tei plotskit ja targuti:

«Mul om nüid kah kaas sehen. Meite liita om nellä auguga. Kos sa katega jõvvad! A pallong oles võinu suuremb olla. Vanast...»

Mäleta küll. Vanast es raatsnu Ristjan halupuid küttes pruuki. Noo tetti rahas. Esi kõksis majapidämise tarbes pinumaal kiiniga haoraokesi peenes. A toda ma jälle es ütle. Küsisi:

«Kuis sa esi muidu eläd?»

«Mis sa eläd vai oled? Eks koloosnigu värk om täada. Kae vanast...»

«Nüid murrab konti rohkemb?» küsisi ma nõgamisi. Ma mäleta küll, kuis Ristjan saisi nurmeviiren jala hargin ja muku kamandi sulatsit nigu Suvorov soldatid.

«Ei, toda ma ei ütle, et murrab. Nüid om jo egä töö

jaos massina, kis töö är teeva. Oma kondi jääva murdmada, aga...»

«Mis sis? Saagi jääva kõhnas?»

«Ei noh, toda ma ei üttele. Nüid aetas ju tuhka ja turbid, supperit ja egäsugu ärbitsiiti nõnna paksult põllale pääle, et tõug ei saaki muud, ku pia kasuma. A kae vanast, sis olli jälle kõrs kõvemb. Ja teräkse olliva nigu magusama mekiga.»

Mis sa Ristjanit kõneled! Sättisi toidulavva kõrda ja naksime sööma. Kitsi sis:

«Toda piab küll üttelema, et tu omatettü maaleb om iks hää mekiga küll.»

«Mis säääl nüid miskit mekki vai... Egä ta ikki tu ole, mis vanast. Tõise pruugiva kik ostuleiba. Ma pole viil lasnu tuvva. Muule ku tõprile. Oma toiduleevä tii iks naene esi. Asi tu nüid tettä, meitel om hää vanaaigne leeväahi...»

«Mis hädä su sis nüid liina aas?» alusti ma muud juttu.

«Ah miu vai? Mede haigla tohtri saatsiva. Et uurida vai nii... Jalg, saadanas, teeb hädä. Issjas vai närvipõlendik, vai ummistus... Kost ma tiia, ku tohtrid esi es tiia. Tõnekörd tõmmab niisi — nõksti! Ei saisa kaasipiibu pääl.»

«Mis sa sis nüid koloosin oled? Raktori pääl vai auto-sohver?»

«Ei tuu egä tõine. Indäl piske põks riheall. Kost sa tänäpäiväl ilma saat? Vanast, sis...»

«Vanast nokutid obesega. Iks veerand tundi ja verst. Nüid muku lase bussiga...»

«Eks tolle bussiga ole ka, kuis ta paraviisi om. Passi kelläaigu, varu vaskraha, kõnni päätuspaika, tõnekörd tuleb lõrtsi alla, paviljoni akna puha purus pestu... Vanast...»

«Sul sis toda nodi iks om, et automobiili jõudsid sajja?» juhtsi ma kõne uvvest tänapäivä tagatsi.

«Kos nüid toda nii väega? Koloosnigu värk, eks tu ole täada. Egäs tolle päivapalgaga üksi... Pints om... ja lehmakont, paar tsiakesikit... mesilinnukse. Eks hulga pääle kogu. Tahtsi «Volgat», a tuukörd es ollu sajja. Tõi sis «Moskiito», et ku poig keväjäl akadeemia lõpetab, eks siis tollele too «Volga». Pallukest meil eidega toda sõitmist. Saa «Moskviitšiga» läbi. Vanast, sis...»

«Kaugel kannü oled?»

«Kos sis nõnna? ... Majapidamine ei lase. Leningradin iks oleme sagede kannü. Turul. Ja Lätin, ja Vilnusen. Üitspää käisi Narva-Jõesuun. Viisi eide koloosnige puhkekoduse. Nüid ei saaki koskile, tu jalg tii tuska.»

Tõine päe käis Ristjan tohtride man. Üteldu, et piab paaris nädalis kliinikude ravile jääma.

«Noh, sis tõmma «Volgale» riips pääle! Kellega sa toda enamb jõvvat osta?» nõgasi ma. «Kae, vanast, ku ma Ratniku man poisis olli, panti kuus aas haiglade. Aasta aigu massi toda võlga.»

Ristjani suu vaos peräni.

«Ull olet vai? Päält nättä terve miis. Haigla ja arsti om ju nüid prii. A tu om paha, et ei saa esi palatit valida. Päiväpoolset. Oma raha iist ka ei saa. Toppisi tohtrile kümnerublast, et sokutas parembasse palati. Ei võtt, igandis sõimas. Uhkes lännu suure palga pääl Vanast oles tu miis miu ede maani kummardanu. A nüid — kik om ütesugutse. Vanast...»

MONUMENT

Üitspää olli mede rajooni häälekandjan sihande kuulutus:

«Pikaveo koloos kuulutab vällä konkursi kõikse paremba ausamba projekti saamises, mis peab kujutama mõtsjänest sirka katetõistkümme pojaga, kis kigest vääst orast sööva. Auhind 300 rubla.»

300 rubla om suur raha, mõtli ma. Ku ikki tolle käde saas, ostas indäle suure kiräga villatse kampsuni ja Luisse välismaa batinkad. Sihukse projekti tegemine om miu kääs käkitegu ehk kikkapää, nigu mede kantin kõneldas.

Ma ole sündmisest pääle sant sehkendaja. Tolleperäst mõtli ausamba kavandi tettä lasteliinist. Toda om poodin sajja. Et eks sis hiljembide kiviragujad kõksi tolle järgi peris samba tolamiidist ehk raniidist valmis ja tõsta aluse pääle.

Nüid sis es ole muud, ku naksi õhtati voolma. A katsu esi kaitstõistkümmend poiga valmis tettä! Igavas lää. Lasi sis muist poigi naabri Atsil tettä. Tu käi algkooli tõisen klassin, om toda kuntsi õpnu. Otsi talle tolle töö eest kaits portsu maroosinat. Atsi memm karas küll mulle nõnna, et mis sa aad talvel külmal aal latsile kurgutõve külge, a ma küsisi vasta:

«Ei tiia, kelle jaos toda maroosinat talvel tettäs, ku ta süvvä ei sünni?»

Sis memm löi kääga ja es sega enamb mede loomingu- list initsiatiivi ehk päälenakkamist. Ma esi voolsi emäjä- nese. A tolle man tulli meele, et kost no poja tuleva, kui isä ei ole. Voolsi sis üte priske jänesetäku kah. Panni ta kate perämise koiva pääle sitsma ja teräselt ümmer kaema, nigu valvas, et kiäki vainlane perekonna sööma- aiga ei segas. Et tu oles sis ka nigu õnneligu koloosipere simbol vai nii. Kuigi kuulutusen tollest aspektist ehk vaatevinklist juttu es ollu.

Kui kik valmis olli ja ma no jänese üte kasti kaane pääle ülesse ladusi, sis joosi mu vaimusilma ede pilt, kuis tu ausammas om koloosi kunturi man latsi pääl palaka all ja ootab aavamist. Inemiste summ laenetab ümmer- ringi nõnna kaugele ku silm ulatab kajja. Ku sis rajooni esitaja palaka är tõmmab, nakkab tu rahvamass nii val- just laksutama, et pane vai vatitopi kõrva. Sis kulled, kuis koski nakatas hüüdma: «Autor vällä! Autor vällä!», ja tu kisa paisub väega suures. Sis astu ma tagasi- hoidlikult ede ... Jüst tolle kotuse pääl tulli meele, et järgmisel palgapäával peas indale vastse handsuhi sälgä ostma ...

Kui tu kavandi esitamise tähtaig käde tulli, paksi ma oma õnneligu jänese perekonna kasti sise ja sõidi Pikaveo koloosi.

Kui ma sis koloosi kunturin viimatse nagla vällä sikuti ja mu kuntsitöö tävven jõun ja ilun juhatus eene lavva pääl saisi, ajasi ma kadund Napoleongi kombel rinna ede, pisti üte kämbla rabati vajjele ja tõise püksikarmani, et

saas nüid imet nättä, mis no lihtsa inemise ütleva. A va-
mustuse tormi asemel naksi edimiis pääd vangutama ja
kogu juhatus takkaperrä nigu estraadiansambli laulja.

«Jaa-aah... Tu võis ju nii kah olla, a lahendus om mede
mõttest mööda lännu. Meil om tähtjas, et kik jänese orast
sööva.»

Edimiis krabas kapi päält üte suure papri lavva pääle
ja lei lahti.

«Kae, tu om õige lahendus!»

Ma kaesi toda sirgeldust. Tolle pääl olli ka jänese-täkk
joonistetu. A tu es valva peret, muku õgis orast, nõnna et
mõlemba silma oliva pääs punnis.

Ma sai nigu veidi pahatses:

«A kos om sii kasvatuslik moment ehk mõte? Tu jänese-
papa aab laste eest loidu oma nahka.»

«Las aab, las aab, toda omgi tarist,» seleti edimiis. «Tu
ausammas piab sümbolisiirma jäneksit ku põllumihe
paremid abilisi. Mede mõte om, et tu perekond võimali-
gult enam toda pikas kasunu orast nahka panes. Tolle-
peräst piab papi esi kah süüma. Saade aru?»

«Veidi nigu koidas,» kostsi mina. «Te sii Pikaveo koloo-
sin olide hoolsa põllumihe, küliside terävilja aegsade maha.
Sooja ja pika süüsegaga kasus oras vägevas ja oles lume
all läpma lännu, nigu tänavutse kardulakuhja. Nurm
pehme, karja es kanna, sis jänese päästiva.»

«Mede oras es oles läpma lännu,» lei edimiis indale
vasta rinda. «Mede talivili sai maha külitu külümise agro-
tehnilisel kulminatsioonil ehk novembris. Tu sai enne
külma vaevalt nõna vällä pista. A tu isetegevuslik oras
tei koloosile häbi.»

«Mäherdune tu isetegevuslik oras om?» uursi mina.

«Eks tu tule noist teräkesist, mis õsumise man põllale
variseva ja esi umapääd kasuma nakva. Tu olli meil nigu
müür. Eski rõigas kolletas sehen nigu muistegi. Egäüits
kis müüda käis, irviti. Indalgi olli häbi nurmeviirt mööda
käia. A sis tulliva no mõtsajänesekeese ja pistiva tolle
orase kiinni ja päästiva koloosi rahva naarus sattumast.
Tolleperäst me noile ausamba püstü panemegi. Õkva kun-
turi ede latsile.»

«Kui noid teräkesi nii paksult põllale varises, kas sis
vilja salve kah ikki saite?» küsisi ma asjatundmatult.

«Kaitskümmed kaits sentnerit. Nigu kästu,» kostis edimiis uhkelt.

«A pallu sis oles saanu, ku terävilja õigel aal oles är koristetu?»

Edimiis tei tõist juttu. Nakas juhatuseliikmetega aru pidama, kas ausammas laske valada semendist vai vällä raguda tolamiidist,

KÜLVAMAS

Ku ma ütspää kodo tulli, tõusi mu kallis naesevend Juhan paraviisi lavva tagast üles. Esi pühksi vuntsi nigu isakass, kis varblase alla om neelanu. Sis võtsi kummuti päält kübara ja ütli üle öla:

«Aituma sis süvva andmast ja hääd tervust!»

Ma sasisi ta kuvve hõlma pejju, et mis sa, meeletu, tormad nigu ekspress. Et aa ometi tõrts mehejuttu!

«Ei koloosnigul ole nüid aigu juttu aada, kõva külvi aig ja materjaalne uuvitatus sälätakka nigu tuline ora.»

«Kost sul nüid tu uuvitatus vällä karas? Esi kasvatid kogu tu õnnis aig sigu ja kurki. Kaibasid, et koloositöö ei toida.»

«Ma naksi nüid raktori pääle. Tollega võib prõlla rasset raha tettä. Koloos massab kõva palga ja egät sorti preemiad pääle. A koloosnige individuaalmaad tahtva ka arimist. Tolle peräst. Ma'p oles äripäival liina tullugi, a käändtelje polt läits katski. Sain utiililaost putli «Erilase» vasta peris vastse. Nüid padavai jälle põllale,» rahmas Juhan usselingist kiinni. Jähi sis nigu veidi viivitama.

«Tiiad, Värdis! Sa oled jo ennevanast ka raktori pääl ollu?»

«Olli. Emteejotin. Ennegu liina laohoidjas tulli.»

«Meitel ei ole tõise vahetuse pääle raktorstisi. Masina saisva sainaviiren. Tule tolles kibedas aas koloosi tüüle! Tee rahakotile põhi alle!»

Mõtlime ja arutime Luisega toda ettepanekit iga kandi päält. Et raha kulus hädäst ära. Ma pia indäle suves ölekaabu ja Luise jälle vastse rannakostüümi ostma. Võtsi sis üte dekaadi ehk kümmepäivaku puhkust vällä, jätsi laomajanduse asetäitja hooles ja sõitsi tõine õdangu Juhani manu. Et sii ma nüid ole!

Tõine ommuku lei Juhan mu päiksetõusu aal maast lahti:

«Lähme nüid! Kik om kõneldu. Kell jäta kodo, lääb põllal tolmu täüs. Öhtale jääd sis, ku pimedas lääb. Mis kella säääl tarist.»

Lätsime läbi kasemõtsa nigu keriku koori pääl oreli vilede vajjelt läbi. Egä jumala ossa pääl rüüksi kaits lin-
nukest ja loodus olli nigu parfümeeria pood liinan. Tea-
dagi — keväjäne aig. Indalegi lei õkva laulutuari pääle.
A Juhan muku nohisi läbi nõna.

Töökoja man olli nigu hipodroomi väratin. Raktoristi
tulliva õkva raavi, egämiis karas oma raktori sälgä ja
pani tollega minekit, nõnna et sinitse suitsu jutt jähi taade
tolknema. Mõnel hilisemal olli tolle materjaalse uuvita-
tuse peräst õkva nõnna kiire pääl, et käivitas raktori alles
poole tee pääl.

Ma es saanu viil tollest karusellist õiget sottigi, ku
jäime brigadiiriga katekesi omavajjele.

«Te olede Juhani sõtsemiis? Väega hää! «Belarussi» tun-
nede?»

«Kos tollega! Nigu viit sõrme. Mul omal «Belaruss»
kambrinukan.»

«Raktor?» lei brigadiir silmäkse ümmarguses.

«Ei. Raadjo!» kosti ma rahuligult.

Brigadiir arvas vist, et ma ole üits suur naljamiis, mük-
sis küünarnukiga vasta mu vatsa ja kõöksat kõrra kõvast
nigu maroosinat söönu kikas.

«Võtke tu «Belaruss!» Sõitke õkva Prääksa põllale. Tääl
karjavarmi takka ootva mihe seemnekottega. Lase mennäl!»

Tahtsi ka tõiste raktoriste kombel kiirest tettä ja karasi
jooksu päält raktori sälgä, nigu kohvboi ameerika röövli-
vilmin. A hüpmise pääl tulli meelee, et raktor tarist enne
käivitata. Tulli sis maha ja naksi vänta otsma. Kogu
ümbruskonna tuhnisi läbi, a vänta es ollu. Ja brigadiiri
kah enamb es ollu.

Lõpust sai üte töökoja mihe kiinni ja küsisi:

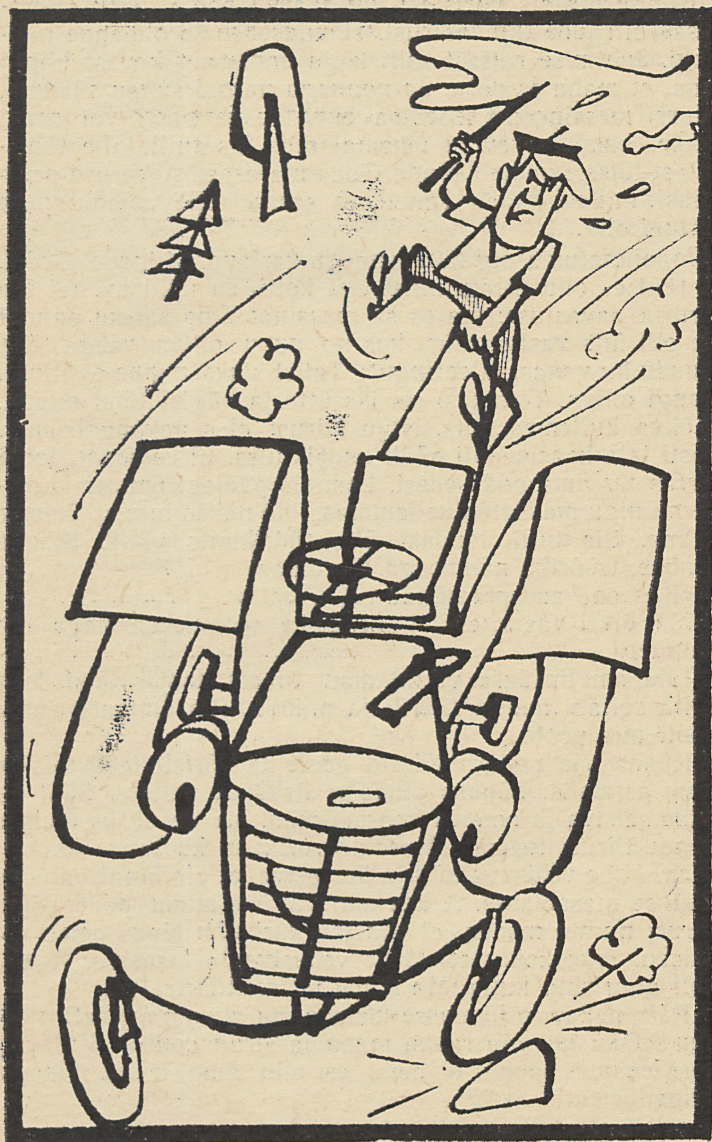
«Kos kotusel teil no «Belarussi» vända saisva?»

«Kas ilma ei lää käima?» uursi tu miis mind silmanu-
kant. «Kaeme perräl!»

Vaevalt sai tu miis raktori pääle, ku massin nakas
müürama nigu «Ikaruse» buss.

«Te põle vist ennemb «Belarussi» pääl ollu?» küskse
töökoja miis kaastundliku näoga. «Toda käivitetas star-
teriga.»

«Minu peetsialiteet om «Deering»,» vastasi ma uhkelt,
lökkasi käigu sise ja andsi gaasi. Toda ma tiia, toda tettäs
jalaga.

Nõnna ma sis vuristasi karjavarmi poole. A tu «Belaruss» olli jube tujukas riist, sihandset ma'p ole enne nännugi. Juhtmise rattast tulli kogu õnnis aig kõvast kiinni oida, et maha es põru. Ja nõnnagu naksid suitsu säädma, püürsi massin oma edeotsa õkva mõne posti vai raavi poole, kumb paraviisi lähemal olli. Sis tulli jälle tüüri-ratast tõisele poole käända. Toda ma osasi. A kiiruse pree-miast, millest Juhan kõneli, es saanu tolle asjaolu man juttugi olla.

Maailmatuma aig läits, ennegu karjavarmi taade jõudsi. A tääl es ollu üttegi miist egä kotti. Ja nüid ma tei üte hirmsa aavastuse: ma es sa massinat ämp saisku panda! Tu olli üits vastne tüüp, kos no nupu olliva väega tõist muudu ku vanast «Deeringul». Tollel siuksi nuppe es ollugi. Kangi olliva. Tõmmasi sis iks ütte ja nügisi tõist nuppu, a õkva hullemas läits. Nigu kiirust oles nakanu lisama. Tõsti jala kaasipedali päält hoopis üles. Ei kedägist, temä jõrras iks omasoodu edesi. Lasi sis päälegi ümmer karja-varmi nigu maksatõbine lammas. Pää nakas indalgi ümmer käima. Sis tulli laudast üits tüdriklaits vällä. Sihuke kenäke, tsõõriku näomoega. Tu õigas:

«Kas onu aa oma hända takka vai?»

Ma õiksi vasta, et kos no mihe seemnekoormaga om lännü?

«Nu om Prääksa varmi man, tu om hoopis tõist teed vällä sõita,» naarsi tüdrik ja püürsi tolle ümmargusema poole miu poole.

Käänsi sis raktori tõisele poole ja võristi teed mööda nigu asjamiis. Lõpuks jõudsigi Prääksa põllale. Sääl no mihe saisiva ja ootsiva koorma man. Ma naksi iks ümmer nonde tiirusi tegema. Massina roisk es kuulanu iks viil sõna. Mihe vehksiva küll ja karjusiva, et pia kinni, paneme teräkse massinasse. A kos ma pia! Tei muku pääle oma tiirusi nurme mööda, et ehk jää kurivaim lõpus ometi esi saisku. A ei kedägist. Mehe vehksiva ja kisasiva. A olli mul aigu noid kulla. Ma muku püürsi tüüri-ratast.

Päiv nakas jo lõunasse kiskma, ku viimas ommeti massin saisku jäi. Ma ronisi maha ja siruti kontisi. Küll olli kere pehmes lopnu. A mehi es ollu ämp koski. Hoopis brigadiir tulli sikliga.

«Noh, mis viga?»

«Ei tiia,» kostsi mina. «Saisku jäi.»

Brigadiir ronis raktori pääle ja nakas uvvest starterit laskma. Oli õkva nättä, et tahtsi massinat uvvest käima panda. Ma astsi nigu kaugembale, et las sõidab sis esi, mulle om villänd.

«Nojah! Bensiin om otsan. Te oles pidanu mõne juhiga inne konsultiirma, ku massinit ei tunne. Nüid om pool päiva ja paagitäis bensiini lännu,» pahandi brigadiir.

Õhta eeli sõidi bussiga liina tagatsi. Indal süä valuti kangest, et kuis na tääl koloosin külvitöödega ilma miuta valmis saava. A tolle brigadiiriga ma koos töötada ka poles saanu. Ta irvitas inemise üle!

SORDIKARTUL

Lätsi kodo ja naksi sööma. Koorsi paraviisi kardulat, ku Luise tulli ja ütli:

«Värdi, ae! Perämine aig om talvekardula kodo tuvva. Tu jääs nigu sinu mures. Ää sis egät võta. Kae, et oles kõrralik sort.»

«Kost ma nee sordikardula vällä võta?»

«Tohoo tollivalitsus! Egä jumala päiv aretetas vastsem-bid ja parembid kardulasortisi. Noid piäs jo nüid õkva valida olema.»

«Vast-ehk omgi, a kost ma tiia, mihuke tu kõrralik sort om?»

«Uuri perrä, va pimelum! Hää sort om kõllatse ihuga ja kiis muredas.»

«Kis mul noid kauplusen patta panda laseb?»

«No om siuga hädä, muku targutab päälegi. Tee, mis kästas!» deklariirsi Luise ja läits är tõise kambride.

Kae nüid, Värdi, kos oled robleemi ede säätu, mõtli endämisi. Piäs nonde sorte kohta miskisugust kardula-kirändust uurma. Sis karas meele, et mool jo õepoig dip-lomeeritu agranoom. Tuusama, kis esi õieti põllale põleki saanu. Panti kohe põlluvalitsuse juhtivas töötajas. Ku temä toda kardulasordi asjandust ei tiia, sis ei tiia toda kiäki.

Nii ma sis lätsi õepoja manu.

«Oi, tu om suur sisteem, tu toidukardula aretamine,» nakas õepoig mulle loengit pidäma. «Tolle töö man om pallu täädusemehi ametin. Kogu aig na muku nuputava ja katsetava, kuis inemisele iks mokaperäsemat kardula-sorti valmis tettä. Tuu töö om rasse ja massab riigile ränka raha. Kigepäält om suure sordiaretuse jaama nigu Jõgeval. Sääl aretetas vällä supper-eliit...»

«Tu om vist hää supikardul. Ä ma ole ka praekardulist uuvidetu,» torkasi ma vaijele.

«Sa, onu, es saanu sotti. Tu supper-eliit om egä sordi-kardula ediisä. Tu saadetas üle riigi seemekasvatamise

majanditesse. Nois kasvatetas supper-eliidist eliit. Võtame näitusest Raadi. Sää! kasvatetas söömakardula «Sulevi» eliiti. Kis toda tahab kasvatada, saab säält seemet.»

Ma tõusi üles:

«Ah «Sulev» om sis hää? Aituma nõu iist!»

«Eks ole tõisigi, nigu «Ostboote», «Jõgeva kõllatse»...»

Tulli är. Jõvva ma kik maailma kardulasordi meele jättä.

Tõise päiva ommuku lätsi juurvilja pooti. Kae, kardula-proovi om kasti sehes kenästi nättä. Silt man: «Kartul 10 kop.»

«Ma ütli müijale:

«Toda ma näe eski, et om kardul. A mis sort tu om?»

Tüdrük pist üle õla:

«Olli «Trebuu» vist...»

No ku müija ei tiia, et «Trebuu» om upin, sis om tu kardul kahtlane. Et ma parem kae müijale.

Naksi sis poote mööda astma. Egäspool olli kardulid ja egäspool olli silt man: «Kartul 10 kop.» A ütlen keldripoen olli sildi pääl: «Kartul Ostboote 10 kop.»

«Ometi viimas ka sordikardula!» ohkasi ma ja jähi sappa saisma. Üits kaabuga miis näpsi kütsega mugula koore katski ja seleti:

«Ma tunne ka raasike noid kardulisortisi, a tu om rohkemb nigu «Jõgeva pikliku» mooduline.»

«Oi, toda ma ei taha,» hüüdsi üits rovva. «Tu om loomakardul. Lää sinitses ku paha ilm.»

«Eks no sordi ole nõnna kuis na trehvava, egä sii valida ole ühti,» ütli üits naiskodanik targalt. «Üitspäe viisi siist võrguga. Küll olliva mureda ja magusa. Ökva sulasiva suhu. Tellisi sis tõinepäe siistsammast noid kaits vakka, et jääva talvevarus. A ku kodo tooti, olliva kik nigu vesi-plõtsi. Süvvä es kõlba. A silt ja hind olli tuusamma. Usu sis viill!»

Ma lätsi hoopis är turu pääle, kos no koloosnigu kardulat müüvä. Kae, kos noil olliva sordi selge. Mihe koti-koorma man muku õiksiva:

««Jõgeva kõllatse.»»

««Ostbooten.»»

Mõni ütli «Imperaator» ehk «Viktooria». Ma sai kohe aru, et no olliva igandi. Küsisi, et kas «Sulevit» ei ole?

Mihe raputiva pääd. Viimatse koorma man küsisi, et mis sorti tede kardul om?

«Tu om maailma kige paremb sort.» kiitsi müija.

«Kas «Sulev»?» pärisi mina.

«Eks ta ole «Sulev» kah, ku soovite.» kostsi miis.

Koti pääl paistiva kenäkse kardula. Küsisi sis, et kas kaits vakka kodo tood?

Tõiki. Ku kardulakotte salve tühendime, sis paistiva mugula keldrivalgusen na tillukse. A koloosnik ütli:

«Kis sis karduli suurust sööb? Kae esi, olliva no tillukse vereva nigu näpu otsa, a kos olli mekk!»

Esi laksut keelt.

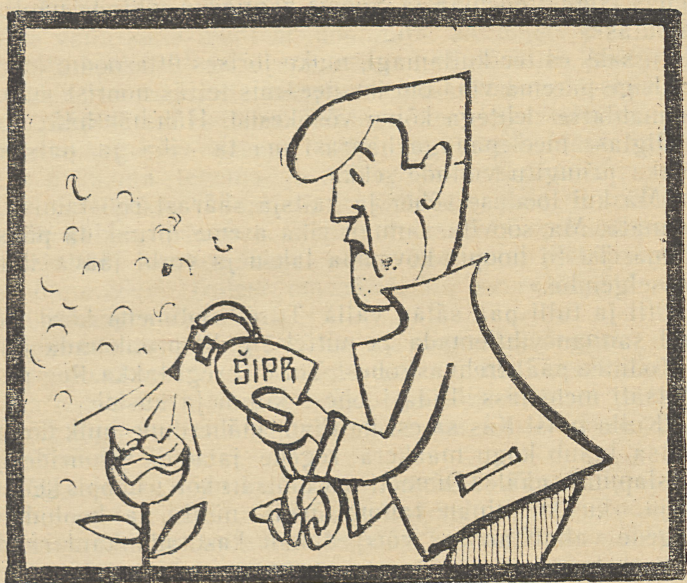
Ku ma esmaba lõunale tulli, olliva lavva pääl kooritu kardula, pisikse ja sinitse ku ploomi marja. Luise sais lavva man, kääd puusan ja küsk magusa ääleaga:

«Noh, Värđi, mis sorti kardulad sa töid?»

«Pidiva «Sulevi» olema.»

«Tu sort om «Tsia sinitse»,» nihvat Luise ja pöörsi ümmer.

Mis kasu om sis tollest supper-eliidist? Kas kiäki tiiab, misjaos noid tettäs?

KAITSKE LOODUST!

Tu olli viil talve aigu, ku mede ajalehe kirotiva tolle nääripuu peräst. Et hulka mõtsa pandas, asja iin tõist takka, tuksi. Ja kik olli nõnna tääduslikult är põhjendetu, et miust sai paugu päält suur looduse sõber.

Ku ma laupäiväl sanna lätsi, vibuti lõunukambrin lava pääl üits turske sell kasevihta. Esi muku tõnises:

«Häh-häh-hää! Küll viht om tervusele hää. Tee kere lahedas. Häh-häh-hää...!»

Ma es saa toda asja rahuligult päält kajja. Tõsti näpu püsti ja noomisi:

«Kulla miis! Kas sa esi ka tiiad, mis sa teed? Kas sa ka tolle pääle mõtled, mihande määratu hulk kenä kõivu-

mõtsa kogu Venemaa ja Soome sannaden vihtade näol är raisatas?»

Tu saks es tee kullamagi, muku jorises üttesoodu:

«Kige parema viha om üks nee, mis tettäs noorist suurte ja mahlatse lehtega kõivu võsukesist. Häh-häh-hää...!»

Oiglaste meelepahaga haarasi ma ta viha ja paiskasi nukka pruugitu vihtade sekka.

«Ma kui looduse sõber ja kaitsja säärast rüüstamist ei kannata. Ma soovita sannan viha asemel pruukida püksirihma. Tu tii hoopis kõvemba laksu ja vorbi jääva ihule ka selgema.»

Ütli ja tulli pää sälän vällä. Tu olli edimene kõrd, kos mul sannan vihtlemada ja puttel sigulit pruukmada jäi.

Kodutee pääl trehvasi obest. Tol olli regi takka. Ree pääl röötsati mehenäss. Pidasi obese kiinni ja küsisi:

«Kulla miis! Kas sa esi ka tiiad, mäherdune hulk kõivumõtsa kulub kogu maakera regede jalatse, vehmrade ja kreslapuude pääle? Ommeti om mõtsan kõivu hoopis kenam kajja, ku sii liinan tanumi pääl, nülitu ja kooludetu. Regede valmistamises võis edukalt kasutada kant rauda ja vask torusi.»

Miis nähvas obesele roosaga. Esi kõõriti tagusiperi. A küll ta är taipas, mis ma tollega ütelda tahtsi.

Silla pääl tulli vasta noor miis, suusa sälän. Pidasi tolle kiinni ja kõneli tema vasta nõnna:

«Kulla miis! Kas sa esi ka tiiad, mitu tuhat tihu mõtsapuitu suuske valmistamises raisatas? Ja kui massiliselt kõrralikke puhtid lumevalendikke ja künkanõlvasi suuskega riimulises sõidetas?»

«Tiia küll!» ütli tu noor miis ja läits edasi nigu mind põles ollugi.

Sis pidasi ma kiinni üte raktoristi hainakoormaga ja kõneli:

«Kulla miis! Oled sa järele mõtelnu, mitmit miljonit tapetu taimekesi ja õiekesi siu hainakoorman om? Haina niitmine on looduse vasta üits toores tegemine ja maa emä karva maha ajamine. Kik aasad tules silma ilus õitsma jättä ja nakata plastmassest haina kasutama.»

Raktorist tõmmas mu rabatit pitte inda ligi ja vahtsi mu silma sise:

«Kas põles õige enne plastmassest veised valmis tettä?»

Tolle küsimuse pääle ma es osanu vastata.

Kotton arutime Luisega katekesi, et küll om inemisi ikki rasse vana künä mant är koolutata. Ja ometi pias nüid egäüits ajalehe lugeja aru saama, et looduse kaitsmise uuvides pias edaspitte kik pörmandud laude asemelsauest ehk paeplaatest laduma. Päälegi, kos toda tehnikat om inemise sugu jo vanemal aalgi kasutanud. Mõni vabrik pias nakkama tegema ja müügivõrku suunama raadist tettü latsepeksu vitsakesi, et säilitada puid ja põõskid nonde tävve ilu sehen. Paprit tules tettü plastmassesest, luuletajate loorbriparjad tules asendata plekkpärgega ja nõnna edesi. Tollest om nättä, kui suur tööpõld egät looduse sõpra iin oodab.

Eela olli mu sünnipäiv. Ku ma ommuku ärgasi, saisi Luise mu sāngi viiren ja soovis pallu õnne. Esi ulati mulle ilusa roosipuketi. Ku ma tolle pejju võtsi, rabises tu kent-sakalt nigu är kuinu vihmakeep. Luise lei silmäkse häbe-likult pörmandule:

«Ma ole siu man ka suures looduse sõbras õpnu. Es tihanu peris roose tuvva. Sa nakad pahandama. Roosi om iks kige kenama tolle kotuse pääl, kos na kasuva. Tõi sis turu päält noid — paprist.»

Ma kaesi Luiset pika kurva pilguga ja ütli vaikselt:

«Äärus punnitaatum pillis lahkum!»

Luise naksi ikma:

«Sa kõneled miuga ladina keele pääl nigu tohtri pol-kovnigu lesega. Sa piiad mind lollis, Värdis?»

«Ei piia,» ütli ma. «Tu om ju selge eesti keele pääl: «Ära punnita pilli lahki!» Said aru?»

Luise langesi õnneligult mu rinna naale ja sosisti:

«Ma jo mõtli, et ku sa mind lollis piiad, sis ma ei pia siust ämp lugu mitte üits pörin.»

UUS JAHILUGU

Tu olli tõisel mai pühal, ku va Ärkli Jants ussest sise tulli, verivastne püss risti üle rinna nigu partisaanil. Esi kamandi:

«Värdi, võta siva oma pauguraud sälgä ja padavail!»

Kos Luise kuksi indäst vällä, läits näost plassis nigu läbi pesuvalendaja tõmmatu ja naksi hambaid lagistama:

«Ta-ta-taiiva arm! Kas jälle sõda lahti?»

«Ku kaits meitesugust jäägrit mõtsan om, eks sis tule sõda omajagu,» irviti Jants. «Me lääme jahile. Noh, Värdi, tee kähku!»

«Kos ma tule,» punnisi ma vasta. «Müüsi püssigi üle-tunamullu maha. Tu jõeluhan sumpmine võtt reuma jalgu.»

«Eks tule sis ilma püssita. Aita ulukid üles otsi. Küll ma na säälai põruta.»

«Hagijas ma sulle nüid küll ei tule. A kangest tahas nättä, kuis sa edimese paugu pääle pepuli lendad. Toda vaatepilti annas tõistele pääle pühi mitmes aas kõnelda. Ja arvesta toda kah, et jahikalendri perrä prõlla loomi lasta ei tohi. Priitsakid võid, ja tetri.»

«Äh-häh-hää!» naeris Jants. «No jahipileti mihe käiva kalender ja hainatuust kaindla all. Üits õige jääger toob mõtsant iks kedägi kodo kah.»

Ma naksi Jantsi häbistama, et kuis sis nõnna... A tema es tee vällägi, muku noris:

«Tule no nüid! Sii liinan asvaldi pääl jääd kopsutõbises. Mõtsan hää puhas õhk ku rinna rohi. Ja pool saaki saad indale.»

«Eks sa mõtle, mis liha nüid maksab,» kilkas Luise vaijele. Tollega olli asi otsustetu. Naksi oma kummikid otsma.

Bussi pääl olli kenä küll läbi akna keväjäst loodust imetella. Kraaviperven kolletiva kanakoolme ja kõivu olliva hiirekõrvun. Äkist nakas Jants kribinal bussi akent valla päästma.

«Mis sa, sõge, jandad! Buss eski viluvõitu!» krahmasi ma Jantsi käisest kiinni.

«Hunt!» karjati Jants, tsusas püssitoru aknast vällä ja sis käis sihande ilmkäarak, et kogu buss olli väävli tossu ja minestanu naesterahvid täüs. Buss jähi saisku.

Kaesi vällä — bussijuht togisi kirsaninaga kummisi. Üits peninässak tõsti paraviisi jalga vasta televoniposti. Esi jõlliti kurja pilguga üle õla Jantsi pääle. Ma sai pahat-ses:

«Sa igavene mõtsamõrtsuk, tahtsid süütu peni är tappa!»
Toda aigu tulli bussijuht õkva mede manu.

«Astke vällä, palun. Buss põle lasketiir, vaid ühiskond-lik trantspordi vahend,» käsuti ta kategooriliselt.

Ei aidanu sõidupilet ega miski. Tõise reisija aitsiva takka ja äkist olimegi maantee kraavin nigu keväjäse konna põlvini vee sehen.

Sis naksime tašapisi edesi astma. Iks lirts ja lörts.

A esi iks sihksime tee viirde mõtsa, et viimas mõni karu-
ott ehk kährik astub Jantsi püssitoru ede. Es astnu ühti.

Juhani man isti pere paraviisi lõunaleiba võtman, tol-
mutse tunke sälän. Kõnelime asja är. Juhani ütli tolle pääle:

«Ei maamihel ole nüid aigu luuslanki lüvvä. Meite
pühad om sis, ku tõug maas ja sagar sooja vihma pääle
sadanu.»

«Juhata sis meitele noo paremba jahimõtsa käde,» nu-
rusime meie.

«No leidside nüid küll looduskaitseala, kos mõtsalooma
muku sebiva teite püssitoru een. Meite ümbruskonna om
salaküti kik looma ja linnu nahka pannu. Paar tedrekana
om viil liikvel. Noid ole ma esi nännu. Käiva egä jumala
ommuksu tara takka meite kikast võluman. Kogu külanõu-
kogu piirkonna pole ämp penigi. Liinamihe om kik maha
lasknu. Meite Pontu olli viimäne. Juusk uibuaida asjale,
üits auto sõidi mööda ja Pontule põruteti pihta. Et hulkuv
peni. Põle ämp kasse kah. Nakake esi hiirejahti, noid loomi
meitel nüid om!»

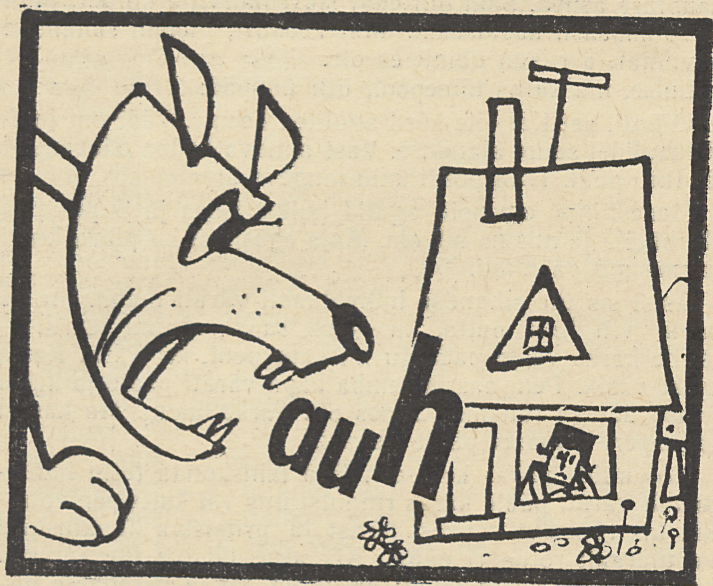
«Kos no kassi saiva? Lasti kah maha?»

«Ei. Meite küla hiirekuninga lahkusiva üteli ööl vaba-
tahtlikult ja kollektiivselt teadmada suunan. Et sii om
hädasohtlik koht. Liiga liina ligi. No mis te saisate? Istke
lauda ja laske hää mekki, mis om!»

Ku sis tüki aa pärast tulema naksime, ütli Juhani:

«Tiiate, mehed, tulge süüsel tagatsi! Meite koloosin om
egä süüse loomega hädä. Lihakombinaat ei võta vasta.
Tööjõu puudus, noh! Lepime nõnna kokku, et me laseme
karieläjad mõtsa. Te sis muku piate jahti. Teitel om põm-
mutamise lõbu, meitel jälle om hää tapetu loomi liina
vedada. Ja kombinaadi tööjõupuudus om kõrra päält likvi-
deeritu. Vast võtva teid kohakaasluse alusel palga pää-
legi.»

Jantsile näis tu plaan meeldivat. A ma sai kohe aru, et
tu om üits kõverdi jutt. Näitasi Juhani keelt.

KENÄ EMÄND OLLI...

Om nüid vast istooria nonde ubinitega. Tol aastal na es kasva. Ma esi ole õkva ubina aige, eraldi viil nüid, kos ma plotskivedämise katski jäti. Meil om iks alati ollu paar leesikit noid sibula ubinit talves varus ostetu, noo saisva kas vai keväjäni vällä.

Lätsi turu pääle. Sääl no individuaali müüva. A inna küsiva sääratse, et kõhnemba inemise võtab säläli. Apeltsiini om odavama. Jätsi võtmada. Kost ma tolle raha vällä võta!

Sis käisi läbi kik keldriurka, kos mede liina juurvilja

kaupluse asuva. Sää! olli egät sorti juurvilja külant, nigu mere kapsast, kabatsokki, kirsu keedust, ploomi sämmi ja poviidlat, a raaga ubinit es ole.

Luisse, mu kallis tõinepool, ütli ütspää:

«Värdi, ae! Käi õite kõrd aguliten kaema. Tääl om individuaalidel suure aianduse. Vast annava kodon odavamast ku turu pääl. Transpordi kulu langeva är.»

Mede liinan om noid agulid hulka. Iiden ja Supiliin ja Karbikulä ja mis na kik om. Maja egäspool ku pitski karbi nurme mööda laiali.

Astsi sis üte sihandse individuaali väräti manu. Ma es saaki viil linki puttu, ku — oh sa sarabanni vedru! — mulle karas vasta pääaigu nii suur peni, ku Kärbi Karla must vasik. Peni aas mõlemba käpa väräti pääle ja kuksi irmsa äälega rüükma. Önnes olli värät lukun. Ma karasi tagusperi rotuaari pääle tagasi.

Kos nüid nakas kontsert. Egä lähiskonda tettu individuaali väräti pääle karas rinnutsi üits vai kaits penivolaskit, kis rüüksiva tävvest kõrist ja pritsisiva ilmatusuuri vahularakit rotuaari pääle. Kik ukse lätsiva üte kõrraga valla nigu käokella luugi täis tunni aal ja perenaese pistiva pää vällä. Ku na mind märksiva, tõmbsiva na kähku usse kokku, käänsiva lukku ja naksiva esi kardinite tagast piidlema, et mis ma nüid tee.

A mes mul tettä? Astsi edesi. Ja nigu ime kombel sais tõiste vaijel üits individuaal ilma kõrge planktarata ja penita väräti man. Madal ekiaid piiras krundi ümmer ja usseesise man olliva lilleklumbi ja tilluke vee passein nigu tsia silm. Perenaene esi sais väräti man. Tu vaatepilt olli nii meeltülendav, et astsi manu ja üüdsi:

«Tere jumalime, siit tare rahvas!»

«Mise? Ei tollen põrgun kuule viimatse päiva pasunitki,» ütli perenaene, tei usse valla ja tõmmasi mu kambride. «Kas tulide kuulutamise pääle?»

«Ei tullu. Tahtsi ubinid osta.»

«Ah nii,» ütli emänd vasta. «Ma mõtli, et olede ostja. Tahame kogu tolle kupatuse siist är müvvä.»

«Tohoo ullul!» imestasi mina. «Ei tiia, miks? Nii kenä elämine kääs nigu paradiisin. Ma uma Luiseega unista egä jumala päiv sihukesest äärbenist.»

«Eläge sii kaits nädalit, sis alles nääte paradiisi. Kullake!»

Ma kullasi. Övven rüüksiva nüid küll vist kogu liina penid, nigu oles egäütel eräldi nüri väitsega hända maha saetu.

«Nigu kiäki tänava pääl liigub, nõnna tu kontsert lahti lääb. Üits rüükmine ööd ku päivad. Liikujid om ju üks alati. Laits läits üitspää tänava pääle, ku üits peni karas nii äkki kisaga vasta väratit, et laits ehmati indä aiges. Om nüit ospidalin. Ma esi ole kaits kõrda kõrvalohtri man kännü. Tasast kõnet ämp es kuule.»

«A kuda no tõise? Sii om jo egän majan elänigu sehen.»

«No om ammugi kurdi. Elava plangu, luku ja kardinite takka nigu maamuti. Lapsi noil ei oleki ja tõiste omi ei kannata. Välisest ilmaelust ei tiia na miskit.»

«A ajalehe? Eks nee vii uudise puha kodosainu vaijele.»

«Tollest pääle, ku penid üte posteljoni är puresiva, ei telli kiäki ajalehte, et ei tules peni pärast trahvi massa. Varem olli meitest vasembal pool üits noor ja parembal pool üits laisk volask peni. Noo kannatime vällä. A nüid nakkas õkva mede aia takka üits autojuht naese nimele tõist individuaali üles lööma. Krundile tetti kige päält kate mehe kõrgune laudtara ümmer, üle krundi tõmmati jäme tross ja tolle külge panti juusma üits elukate elukas. Edimesel ööl mõtsime, et viimatse päiva pasun üürgab. Abikaasa lasi indä põlvili ja ütli: «Sandiste sai tettü, et ütessa aastat põle keriku saanu.» Ommuku ütli ta, et tuu põle peni, tu om auringu sireen. Tost aast pääle sii eläda ei saa. Prõlla ku tõise lõriseva, tu elukas puhkab, a õdangu nakkab pääle ja ommukuni vällä. Otsustime sis maja är müvvä ja osta koperatiivi kortena. Sii ole varssi esi kah ku peni, urise egä võõra inemise pääle.»

Nii ää kõne pääle saime. Ku ma är tulli, olli mul kümme kilo noid sibula ubinid sekisopin.

Kodon pani ma Luise diivani pääle ja pidasi tollele sihukse kõne:

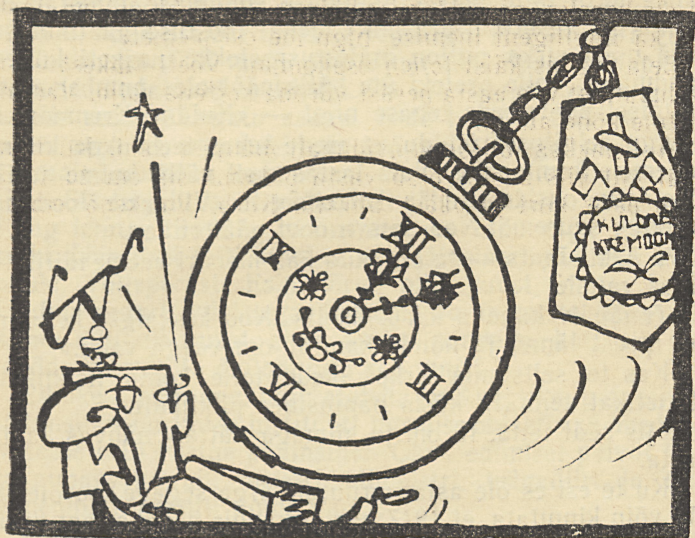
«Kallis naene! Me oleme siu tahtmist mööda ulk aastid kopik kopika kõrvale pand, et üitskõrd oma individuaali üles lüvvä. A nüid ma ütli sulle suu sise, et toda me ei tee. Oomen lään kommunaalmajandamise ja eläva elänikonna elukondliku teenindamise ja muidu eaolemise osa-

konda ja pane indā kirja koperatiivkortena saamises. Sāāl ei ole kenelgi penipidāmise vōimalust ja ehk satuva naabris ka intelligent inemise, nigu me esi oleme.»

Eela ma sis kāisi tollen osakonnan. Vōeti lahkest vasta ja lubati, et viie aasta perāst vōi ma kortena saija. Varem ei tule kōne allagi.

Mul nakkas tollest individuaali mūūjast kahi. Ku temā sāāl viil viis aastat piab vasta pidama, sis om ta toda-aigu peris kurt ja pääst piiratu. Kurb. Va kenā emānd olli.

BRELOKK

Tolle loo edimene näidus ehk vaatus alas nõna. Mede pääinsiner kuts punanurka kik juhtiva töötaja, nigu laoidja, meistri, allmeistri, brigadiiri ja lülvivanemba, ning kõneli:

«Seltsimihel! Nigu te esi tiiate, om käesolev aasta väega tähtsa juubli aasta. Mede kollektiivi een saisab ülesanne toda väärakalt pühitseta.»

Direktor isti sama lavva takka ja nooguti aigamööda pääd. Esi kruttis sulepääd iks lahti ja kokku, nigu oodas, et õkva prõlla talle mõni paper alla kirjutamises nõna alla pistetas. Pääinsiner jätkas:

«Mede tehase laiade töötajate masside poolt om ettepanek tettu tolle tähtsa ajaloolise sündmuse tähistamise eesmärgil kasutada ära kik mede tööstuse jäätmid ja tettä noist sirka miljon mälestusprelokki uuriketi külle kandmises. Tolle preloki üte külle pääl oles number «50» ja tõisel pool mede tehase nimi — «Kuldne Kremoon.»»

Olgu selgituses üteldu, et mede tehas teeb akna kiinni panemise kremoonisi. Noid lastas meil vällä kolme sorti: nikeldetu, oksideeritu ja korrodeeritu. Viimatse toodang om kige suuremb. Noo saisva oovi pääl riidan.

Va Ärkli Jants — tu om nüid kah meistri aseme täitja — õigas vaijele:

«Tänapäiv kandva kik kääkella. Noo keskaigse ketiuuri om moest lännü ja nonde kandjit om väega veidi.»

«Kas te, seltsimiis Ärkel, olede tolle kohta iisiklikult statistikat tennü?» küsis pääinsiner pilklikult.

«Mis sääl tettä, tu om ju silmaga nättä,» nähvas Jants vasta.

«Ku te esi es ole asja urnu, sis ärge segage koosolekit. Ma võin kinnitata, et 1917. aastal kandis proletariaat uuri-ketti. Tollega saas mede üritus revolutsioonilise tähenduse. Märk esi tules kates varjatsjoonis ehk tegumoes. Üits oles üle kullatu õbedast, juhtivatele töötajatele, ja tõine valgest metallist punatse emaljega, reatöölisile.»

«Nüid kergis vana Pärtli Juhan püstü:

«Sihandsid jäätmid mede tehas ei tooda. Ja ma arva, et mis tolku üleültse tühji ripatsit tettä. Tees paremb kik kremooni eeskujulise valiteediga. Ja üle plaani võis ka üte portsu tettä. Tollega aidassime kaasa, et ehitajad saas töörahvale juublipäiväs rohkemb ääkorrastetu kortenaid anda.»

«Kulla miis,» tõsti nüid pääinsiner äält, «sii põle kotus, kos targuteta! Kavand om päävalitsuse poolt kinnitetu, materjaal ja matriitsi om tellitu. Olede nõus, seltsimihe?»

Mõne mõmisesiva miskit abemede, tõise nuuskiva nõna, kolmandema irvitiva, nällandema lõiva kääga. Pääinsiner õigas kähku:

«Vasta ma ei nää. Ettepanek om üte ääleaga vasta võetu. Tänan!»

Direktor nooguti, kruttis sulepää kokku ja tõusi märgis, et istung om lõpnu.

Tu olli keväjäl. Sis tulli süüs ja tollega üten seeneõsumise aig käde. A me es saanu juubli aus kedägist är tettä — tolle preloki tantside tegevine võtt kavva aigu.

Onnetuses sõidi mede pääinsiner ütél ilusal pühapäiväl seenele. Toda tööd ta tundsi. Ta olli koski tutvite kautu indäle seene raamatu saanu. Toda ta nüid tuiirsi egäspuul, olgu sii oma kabinefin vai poliitloengu pääl. Toda raamatut uursi ta ka mõtsan, ku ta paraviisi üle raudtee läits. Sis tu juhtus, et pääinsiner jähi päädpitte rongi alle. Rong lennas raavi, a pääinsineril es olnu viga mihandsetki. Uurmisel tetti kindlas, et pääinsineri pää ollu üleni puust. Tolleperäst. Eski kõrva ollu puust, nii et ta es kuulnu veduri vilet ega targebaste inemiste kõnet. Ja silma ollu nii puust, et es nännu nondega, kuis aig tast mööda veereb. Ja diplom ollu kah puust.

Sihuke ajastu ime, nigu ajalehe sis kirjutiva, palgati üte täädusliku uurimise instituuti uurmise objektis. A mede tehasesse tulli vastne pääinsiner. Ökva edimisel päivil kuts ta punanurka kik meistri, allmeistri, brigadiiri ja lüli vanemba ning ütli noide vasta:

«Seltsimihel! Arutime ammetiühingun toda preloki asja ja otsustime tolle ürituse plaanist maha võtta. Juubli aus. Tolle asemel teeme kik kremooni siukse, mis ästi kinni ja lahti käiva. Näidame, et oleme tolle viiekümne aastaga ääd tööd tegema õpnu. Tollega aidame kaasa, et ehitajad saas töörahvale juubliaasta aus rohkemb häid kortenaid anda. Kis om tollega nõus, palus kääga märku anda!»

Kik tõstiva kää nigu üits miis. A Pärtli Juhan õigas valjust:

«Ökva õige! Ja üle plaani võis ka üte portsu tettä!»

Direktor nooguti, käänsi sulepää kokku ja pisti karmani.

Nüid om sada tuhat maailma parembate standardite tasemel kremooni ehitajile üle antu. Noide seas es ollu üttegi korrodeeritu.

Tu olli tolle istooria tõine näidus.

Lõpus om mul armsile lugejile oiatus, et kiäki toda lugu tõistele edesi ei lobises. Ma kardä, et kik inemise ei usu, et nüid viil sihandsid puust pääga pääinsinerisi om. Ma arva, et mede oma olli viimane tollest seeriast. Või om koskil viil mõni?

ÜITS TÕEPERÄNE LUGU

Tu es ollu kiäki muu, ku Luise sõtsepoja veli Kusti esi, kis meitele järgmise loo kõneli.

«Kis nüid toda om uurnu, kuis tu auk mede liina päätanumi asvaldi sise tulli, a säääl ta olli. Sükkav ta jüst es ollugi, a siukste äkiliste veertega, nõnna et massinite vedrusi ja inemiste pindluid läits nigu rõks ja rõks. Inemise kirosiva, autosohvri kirotiva ja alles sis, ku ülemal pool kriidikat uurma nakati, võti ääkõrra kuntur paugupäält abinõud tarvitusele. Päätanumi otste pääle tetti punastkõllast kirja karrast kettad, kuhu juure kiroteti: «Ummersõit äärelina kautu.» Õnnetuse olliva kõrrapäält likvideeritu. Ja nõnna tetti egä tanumiga, kos aga raavi kaevati vai mudu mulk sise tulli.

Mede liinast käis läbi jõgi. No ei tiia, kuis tu nüid satte, et üits porijoodik läits jokkin pääga ojuma ja uppusi är. Õkva tõine päiv tetti jõe saelaudest tara ede ja panti silt juure: «Kaldapäälele minek keelatu. Elukardetav.» Ka uppumise olliva kõrrapäält likvideeritu.

Sis jälle olli üits lohak poisiklutt pääga autobussi saina mõlki joosnu. Klutt esi viiti ospidali, a bussijaama saina pääle panti silt: «Õnnetuste ärahoidmise eesmärgil om liinan bussiliiklus suletu.»

Sis tulli üits väega tormine öö, paiskasi kaits elektriposti ümmer ja raadi katkesiva. Tõine päiv olli kohalikun ajalehen täädustus: «Avarii tõttu elektri andmine kogu liinale lõpetatu.»

Ja ku mede liinan mõne maja katuse naksiva läbi sadama, vaheseina viltu vajusiva, põrmandu är pehksiva ehk miski muu remondihäda ede tulli, sis viiti elänigu vällä, lööti usse-akna saelaudega kiinni ja sainale panti silt: «Tu maja om elämises suletu.»

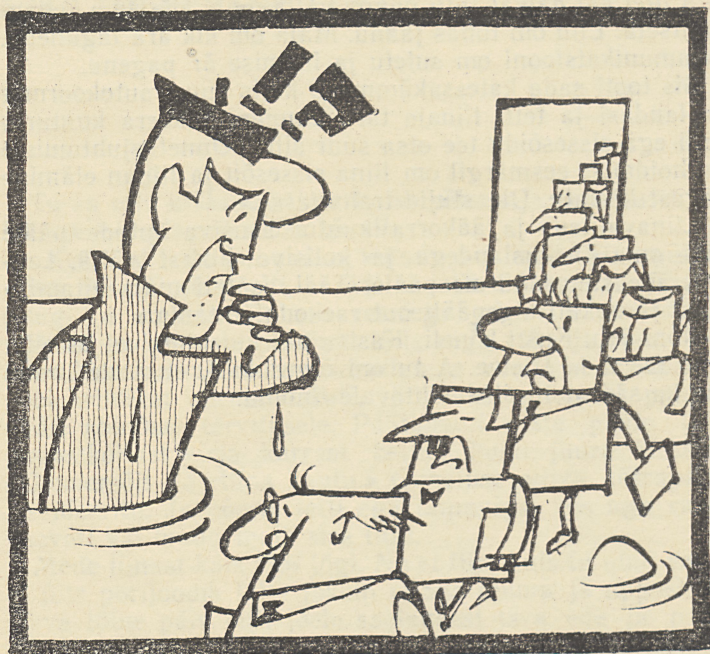
Taolisi hoonid tuli liinan egä päivaga manu. Ainult vana ajalooline raekoda saisi vaprast püstü, sest tollele tetti egä jumala aasta kapitaalremonti, et liinavalitsus võis oma tööd edasi tettä.

A ütөл ääl päivil tulli nõnna vällä, et es ole ämp kedagi valitseta. Liin om tühäs jäänu. Maja om kik ära lagunenu, kommunikatsiooni om suletu ja inemise är pagenu.

Sis tooti sada katessakümmend kaits suur autokoormat saelaudasi ja tetti liinale tara ümmer. Ääkorra kunturin tetti egä sissesõidu tee otsa suur silt: «Õnnetusjuhtumiste ärahoidmise eesmärgil om liina sissesõit ja liinan elämine kõvast keelatu. Üleastujid trahvitasse.»

Liinavalitsus ja ääkorra kuntur asusiva autode pääle kige oma kirotuslaudega ja kolisiva liinast vällä, kaugele üte suure nurme pääle. Tääl asuteti majaehitamise trust ja nakati kigepäält uut raekoda ehitama.»

Nõnna tu Kusti kõneli. Kas tu olli kiusujutt vai es ollu, kost me toda tiiname. A tu om õigus küll, et mede liinan om ka sääratsit silte nähtavale ilmunu.

TÖÖNÄDAL

«И НЕ ТУДЫ, И НЕ СЮДЫ...»

(Veevedaja laul filmist «Volga, Volga»)

Reedene päiv

Tulli kodo vile suun ja rind rõõmu täüs. Iin om kaits puhkepäivä.

Luisse tulli usse pääl vasta mõsukauss kõtu pääl ja ütli:
«Keldrin om vesi. Koski miski toru jooseb.»

«Las lippab! Ei mia tollele järgi jooma nakka,» naljati ma ja eitsi diivani pääle lehte lugema. Töönemise asi — väsinu ikki kah.

Laubane päiv

Keldrin om vesi üle kalluski. Lainasi Luiselt kaits kopkat ja patsiirsi nuka pääle automaadi manu. Et helista majavalitsude. Tee pääl karas meele, et tääl om ju nüid ka puhkepäiv.

Tõi sis üle tanumi ehitustandri päält säätävve tellingilaudasi ja tei noist parve. Aasime Luisega kardulad salve sehest kottese. Viimatse kardula sai ma salvepõhant käde sukeldusmeetodil. Kotid vinnassime keldri lae alla. Täanna tei ma tolle jaos petsriiuli. Sis kandsime katekesi keldripõhant vett vällä.

Tol õdangul es saanuki jalgu mõsta. Kik poti ja pange olliva keldrin vee all. Öösi olli ma öövalven, tu tähendas — käisi egä tunni takka täisjoosnu kopsikid ja lännikid vällä tassman. Esi laulsi vanaäti lemminglaulu:

Nüid hengva inemise,
mõts, tõpra, tsirgukõsõ...

Pühabane päiv

Tassis kogo õndsä päiva vett vällä. Luise tei süvvä. Tol õdangul jähi Luise öövalvede.

Esmabane päiv

Helistasi töö mant majavalitsude.

«Täämbä ei saa. Oomen tuleb brigaad ja aab asja jutti.»

Õdangu ja kogo õndsä öö kandsi vett. Esi kujutasi vaimusilma ede, kuis ma oomen ämp ei kannä. Luise puhäs.

Tõisibane päiv

Luise läits tööle. Ma jähi kodo veevedajas. Ommuku olli üits ammetmiis majavalitsusent käsu and, et võtku kik vett varus:

«Vesi pandas torude parandamise otstarbel kiinni.»

Ma püüdsi küll selges tetta, et egäs tu põle vee torudest. Õkva palla silmaga nättä, et küttetrassi toru jooseb. A miis es pannu mu seletust miskiks.

Mede kortena pääle es ollu üttegi vaba vee nõu, kik olliva keldrin. Lõpus leidsi sahvrint tükki kümme katkise suuga putlit. Lasi neegi vett täüs.

Lõunapaigu tulliva majavalitsude mihe ja tagusiva kogu suure maja keldriten küttetrassi soojaisolatsjooi päält maha. Sis kadusiva koskile. Vesi muku nirises. Helisti majavalitsude.

«Pidime tegema jah, aga nüid uursime toda asja, et elamul om garantiaig pääl. Ehitustrust piab vee kiinni panema.»

Helistasi ehitustrusti. Täält kosteti:

«Oomen!»

Kolmabane päiv

Luisse jähi kotto. Veevalvede. Õdanguni olli olukord muutuseda, nigu vanast läänerindel. Helistasi ehitustrusti. Täält kosteti:

«Uursime toda asja. Maja garantiaig om ümmer. Nüid om ühendetu katlamajade direktsjooi kohustetu parandama.»

Helistasi direktsjooi. Kosteti:

«Oomen!»

Neljabane päiv

Ommuku olli maja tõise padeesti pääl kännu kaits direktsjooi töömiist. Ollu paraviisi jokkin. Võtnu edimetse ettesattunu vanamuti kääst allkirja, et vead om likvideeritu. Ku mihe jo kaugel ollu, ärganu mutt ja hõiganu perrä:

«Mes via no olliva?»

Vesi muku vulises endist soodu. Hoovi pääle kasus miu ja Luise kantu veest normaalmõõtega tritsudroom ehk liuväli. Latsekese killkasiva ja olliva lusti täüs. A mede lust olli otsa saanu.

Saadi Luise viiesega riigipanka. Et vahetas tolle eest katekopikalisi. Telefoni tarbes. Kauplusen ämp ei vahetetu.

Sis naks Luise vett vedämä. Esi lätsi telefoniputkase elämä. Helistasi majavalitsude, ehitustrusti, katlamajade direktsjoooni, tuletõrjese, elamude valitsude, kiirabijaama, sanepiidjaama, õigusnõuandla, liinapääle, gaasikunturi, hulgibaasi, maaparandusjaama, psühhoneuroloogilise dispantseri ja ajalehe toimendajale. Palusi abi. Mul indäl olli jo kaits päiva luusi, Luisel kolm.

Reedene päiv

Lõpus ometi. Pääle lõunat nakas mede maja manu tulema autosi ja inemisi. Egäsugutse tegumoega. Tänav jähi kitsas. Keller olli puupüstü inemisi täüs. Osa es mahtnu sise, jäiva repi pääle saisma. Mutrivõtmiga mihe kullasiva päält, portvellega mihe vaidlesiva: kis piäs tolle toru parandama?

Tolle aa sehes läits üits vuhvaikaga miis toru manu ja keeras tääl üte mutika kiinni. Vesi jähi paugu päält saisku. Ja kiinni ta jähigi. Ma pani panged maha, et lähe ja ütle tollele võtmega mihele aitäh, a miis olli suure rahva sekka ära kadunu. Ma es saanugi sotti, kost asutusest tu tundmada häätegija olli. A ammetmihe vaidlesiva õdanguni vällä.

Ma lätsi repist üles vile suun ja rind rõõmu täüs. Iin om ju kaits puhkepäivä.

KODUKAUNISTAJAD

Tu Ärkli Jants om üits igävene iriseja. Indal viduaal, tileviisor, esi hää palga pääl ja nüid tahab viil automobiili kah sajja. A ikki om tal egä kotuse päält ütlemist. Nigu üits õdangu olli, ku katekesi kodo tullime. Pimedikun kopperdi Jantsike kõdarid pitte okasraati ja tõmmas püksi lahki. Tu raadijupp olli üte plankaija päält valla pääsnu.

Kos Jants naksi kiruma. Iks nõnna siivutumalt, et noid sõnu ei passigi paprile panda, latse õpva roppusi kõnõlma. Tükk aigu tulli toda peris paksu, ennegu miis uvvest eesti keele pääl kõnõlma nakas:

«Kae'nd esi — kroonu plangu küllen või okasraat ripakil olla. Tõmmaku inemise kas vai pooles, kiäki ei tii välägi. A ku miu individuaali man mõni aialipp lahti vai mõni kuivnu puuleheke rotuaari pääl, õkva nigu vidruga om rajoonivolinik viitungiraamatuga usse taga. A kommunaali jäätmekasti aava üle, tollest ei tii trahvi kiäki...»

Jähi mõttese. Ma esi elä kah suuren kommunaalin, a ma es ole viil tähele pannu, kas mede majal om kah miskit ümbrust vai ei ole. Tõine päiv käisi kõrra ümmer maja ja mis ma nägi?

Egämiis olli õvven tennü, mis ta esi olli hääks arvanu. Üits olli hoovinuka üles kaevnu ja tolle pääle paar peenrajuppi tennu, kos sibula ja porrulaugu kasusiva. Tollele hengemaale olli roostetanu raadist ja vanast kanaaia võrgust miski tarataolist ümmer tettu. Kiäki olli jälle koskilt vana väräti toonu ja vaie pääle üles sätnu. Tolle ümmer laksutiva mihe mede Iivaniga egä jumala õdangu doominat.

Üte saina viiren olli vana paadilogu kummali nigu Noa laiv pääle pruukmist. Tolle viire alt sihksiva neli hiirekuninga akatust. No olliva Amaalie kassi järeltulija. Vana kass esi olli noile tännä pesa tennü. Maja otsa man vedeli keneki pinnuunnik üles ladumada. Nuka man olli vihmavee toru alla pantu vana heeringa tünn. Tu olli nüid lagunu, lavva puha laiale nigu närtsinu päivilill. A keset hoovi olli üits saporooetsi miis lavvajuppest, papitükkest ja

puldanist kedägi karaasitaolist püsti kombineernu. Kogu hoov olli hirmsas luvva vaivas, ja üleüldse, nigu üits regivärss ütleb, et ühtki lille põle mu aian...

Lätsi õkva majavanemba manu, et kas sa, pimeloom, esi ei nää, kuis mede maja ümmer vällä nää? Kos tu kõlbas? Eraldi viil nüid, kos kik ajalehe kirotava, kuis mõnelpuul om elanigu oma usseesise kasimisest eski auhindasi saanu. Kas me oleme sandima? Ja kas meite majan tegijite puudus?

Meite majavanemb om sihande hää miis, om egäga nõus. Odangu tei hoovi pääl miitingu. Kik elaniku olliva perrä, et maja ümmer tules ilusas tettä. Et oles esiindal ja möödakäijil hää kajja. Üits autosohver lubas tuvva liiva ja lavvajuppisi latekeste liivakasti jaos. Kiäki pidi kostki heki-põõsid saama peris ilma rahata. Luise jälle pidi turu päält minu raha eest tooma lilleistikid. Egäüits olli kanget tegemise tahtmist täüs. Ainult tu jämme Roobert ütli:

«Põle miu asi. Miu asutus nakka ütessakümme aasta peräst oma töötajile elamut ehitama ja ma koli siist är senna.»

Tõise kik otsustiva lauba ommuku kella ütessa paigu vällän olla, tööriiva sälän ja riista üten.

Lauba ommuku ollivagi sirka pooled üörnikest vällän, kel luud, kel labid, laste mänguriha ehk muu tööriist üten. Iseki jämme Roobert olli, taskuväitsega. Tõise naksiva naarma, et kuis miis, nõnna riist. A Roobert tõmmas korgitseri lahti.

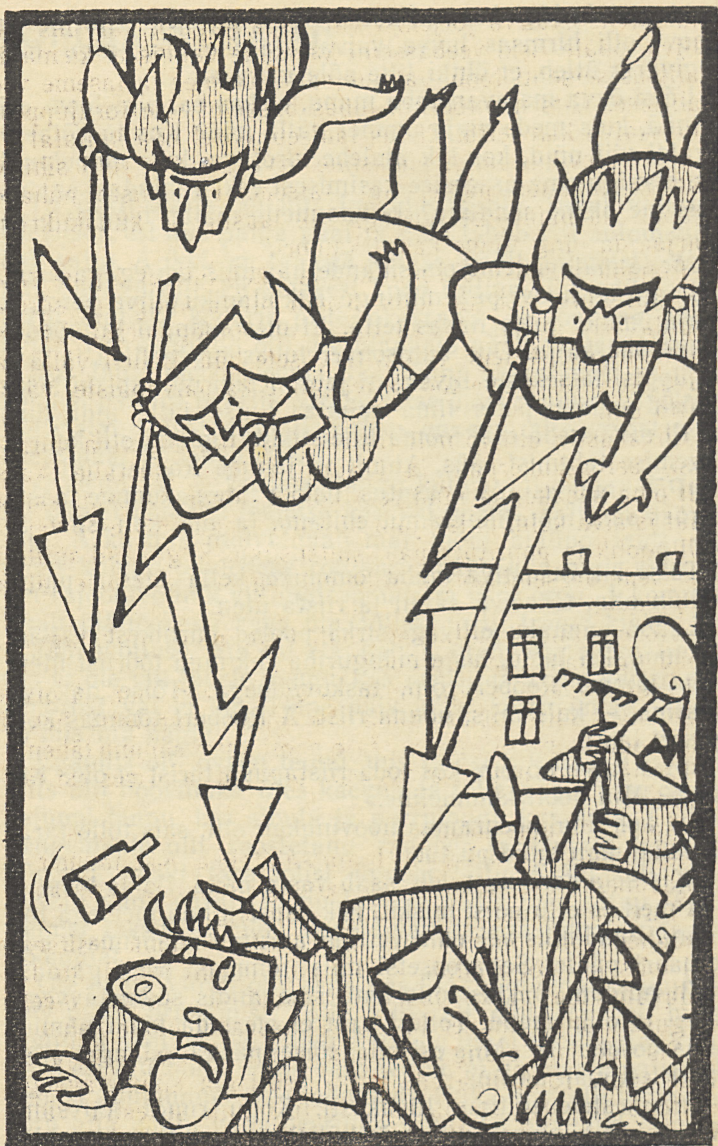
«Mes talgu no om, kos toda riistapuud tarist ei ole? Kis lapib? Miu poolt kümmeline.»

Tu, kel sibulipeenramaa hoovinukan olli, sais tolle tarisudiku man labid püstü:

«Kis seia sonkma tuleb, saab vasta pääd. Laias löön!»

A meil es ollu noist miskit. Kik asusiva hää meelega töö manu. Paadimiis vei oma vettind auringu naabrimaja ede rotuaari pääle. Sapiroosetsi miis tõmmas oma garaasi päält puldani, pakkis tolle auto sise, andis süümetävvega gaasi ja oliki mend. Tollest aast ei ole teda kiäki nännu. Sapiroosetsit iks. Miis esi olla tõise pääva õdangu õllebaari leti man saisnu.

Latekestele ehitime liivakasti. Kogu rundi kaivstime üles, teime kõnnirajad sise ja külisime muruseeme mulda. Tanumi viire istutime heki. Naese teiva akne alla lille-

klumbi ja istutiva jorjenisi vai asparaagusi, vai mis na olliva, pääle. Eski veebasseini kaivsimis valmis, et ku maja-valitsus sementi toob, valame saina ümmer ja laseme vee kah sise. Üits montöörnik lubas basseini sise torujuppest purtskaivu kah lettä. Et las ladiseb, öösel hää kullata!

Kui videvikus läits, pühksime övve üle. Sis tulli sihuke pidulik tundmus pääle, nigu latsepõlven suiste pühade lauba. Sis pühksime luudega kik laastu ja kanakukriku karjaaida ning tõime kased kambri.

Pühaba ommuku olli mul nõnna ramb uni, et ärgasi vast sis, kui Luise kohvile kuts. Kondi olliva kange ja sõrme labidavarre mekki. A hää tunne olli tollegiperäst. Et las kere suriseb päälegi, tu om tervusele hää. Lähen vällä ja kaen, kuis tu eelane töö ja tegemine ka päivapaistel vällä nättä om.

Liivakastin olli jo neli latsekest. Muku liigutiva vurrukesi, lasiva kukerpalli ja kraapsiva liiva. Amaalie kass olli oma pesakonna nüid seia kolind. Mede basseini kalda pääl istsiva kolm miist, jala kõlksiva augun. Meeste vajjel olli poolik ja papritüki pääl suitsusilku. Silgupääd süliteti kik mede basseini põhja. Mihe esi tagusiva üitstõise sälgä ja kitsiva:

«No om täitsa kultuurne koht. Põle mõni nukatagune. Pood ligi kah. Muku proosit!»

Lilleklumpest es ollu muud järgi ku must maa. A maja usse mant läits tallatu rada üle mede murulatsi hekist läbi. Toda kautu olli nuka pääle pooti kolm sammu lähemb.

Tu sibulikasvatataja kaivas oma peenrid ja urises esi läbi raatvõre:

«Ää tule! Laias lõõn!»

Äkki kuulsi! — kiäki ikkeb mu sälatakka. Kae ümmer — majavanemb esi muku pühib käisega nõna ja luristab.

«Tere ommukust!» ütli mina. «Mis viga?»

«Jahedavõitu ommuk, mis muud. Võtab nõna vesitses.» ütli miis ja hõõrsi silmi. «Nüid põle miskit muud, ku lää majavalitsude. Anku laudu! Ehitame iks kolme meetri kõrguse plangu ümmer ja lööme okasraadi pääle kah!»

«Sis värvime plangu pesusine värvi sinitses kah ja ostame suure rampluku ede kah!» osati ma süämetävvega. «A toda ma ütles, et ma koli Tartu liina sehestki vällä. Maale vai muiale. Üitskik kuhu. Egäspuul om tööinemi tarist ja koski muial ei talla kiäki iluplatsi justku mõist-

madu loomvasik, ega kaku tanumite ja parke ilus istutetu lillesi...»

«Koskile sa ei lää!» kärati kiäki mu sälä takka. Tu olli Luise ja viil kaits naist, kis eela lilli istutiva. Kik olli nōnna sõjaka olekiga nigu vuuriad ehk amatsoonased üte jutu sehes.

Luise läits kigepäält joodikite manu, viibuti harjavart ja kamandi nigu ta iks kamanda:

«Mars minekit! Ku ma teid viil kõrd sii märka, lopi teist nitsli.»

Üits napsivend püüdis viil mökitata, et:

«No-no-no, kallis rovva, me-me-me... sii-sii-sii...»

«Põle ma su rovva ühti! Silgupääd korja üten! Kavva ma ooda?»

Ja kae imet, mihe vaarusiva vaikselt minekit.

Tõine naene läits tolle sibulikasvatata manu, lei käekse puusa ja ütli rahuligult:

«Noh, sii ma nüid ole! Mes sa passid, löö laias, nigu lubasid! A toda ma ütle, et tu risuhunnik oles õdangus kadund!»

Mees jähi äkist tillukeses ja vaikses.

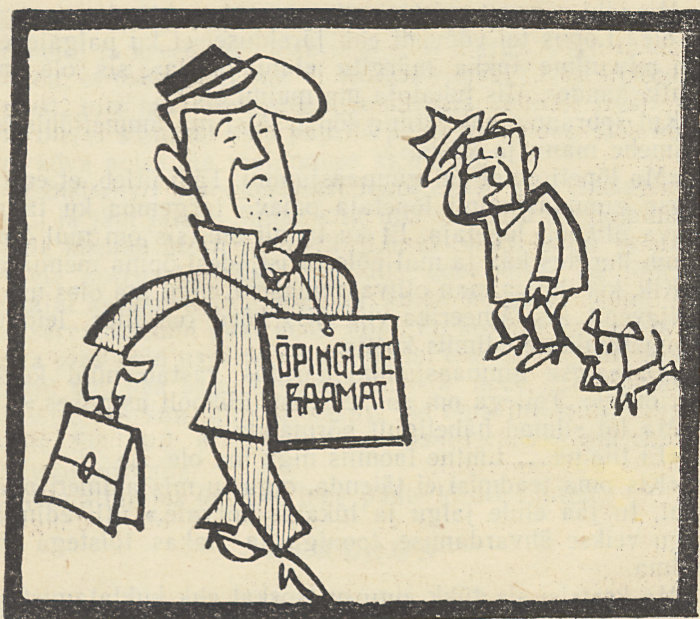
«Ma võtas inne porkna üles, sis õkva kohe...»

«A siule ma pane kabla kaala ja õpeta teed mööda käüma, ku viil kõrd muru pääle astud. Passi pääle, toda ma tee!» kärati kolmas vuuria Amaaliele, kis paraviisi poodist tulli ja läbi vastse heki ronis.

Äkki tundsi, et majavanemb nügib mind küünarnukiga ja sosistab:

«Tiiat, Luise valime vastses majavanembas.»

A tänase päivani põle valitu. Mede maja ümmer on nüid tolletagi kik kõrran.

KAUGÖPPE TEEL

Tu jant alas jo möödunud aasta sehes, ku mede tehase töötajate üldkoosolek oli. Ku kõik sai kõrraperäst läbi noomitu, tõusis ammetiühisuse edimiis pulti ja kõneli nõnna:

«Lugupeetu seltsimihel! Mede tehasen om edesiõppijate rotsent väega madal. Toda nähtust om meitele egäl kolmandemal puhul ette eidetu. Tolleperäst kutsu ma kõiki üles oma hariduseteed jätkama kas õhtukoolin ehk jälle kaugeõppuse teel. Edekätt om tu kehtiv mede juhtiva kaadri kohta. Toda või ma ette kuuluteta, et kis edesi õpma ei asu, tu võib sajja asendatud nondega, kis oma hariduse taset pidevalt tõstva.»

Ma jähi rängalt mõttese. Kas ma ole juhtiv kaader vai ei ole? Lõpus tei võõvodi ehk järelduse, et ku palgalehen om miu nime takka märgitu «laojuhataja», sis ole ma juhtiv kaader. Mis juhataja ma muidu ole?

Kui sobraanie ehk istung lõpsi, lätsi ma ammetiühisuse edimehe manu ja küsis:

«Ma lõpeti omal aal gimnaasjummi. Tädi ütleb, et eesti-aigse gimnaasjummi lõpetaja omava targemba ku tänapäiva ülikooli lõpetaja. Et ku tu nii om, sis om mul kõrgemb haridus kää ja mul põle tarist edesi õpma mennä.»

Kik, kis lavva man olliva, müasiva, nigu ma oles mõni naljavend, kis Ameerika viil üits kõrd om üles leidnu. Ammetiühisuse edimiis kostis:

«Omaaigse gimnaasjummi haridus vastab nüid keskharidusele. Tollega om sul tee lahti ülikooli astmises.»

Ma lõi silmad häbeligult põrmandule:

«Ei tiia'nd... Lihtne laomiis nigu ma ole...»

«Kis oma teadmisi ei täienda, olgu tu mis ammeti pääl taht, tu jää elule jalgu ja lükatas kõrvale.» ütli edimiis nigu veikse ähvardamise tooniga ja nakas tõistega kõnõlma.

Ma kratsisi sis tükk aigu pritsoskat ehk kuklatagust ja kodo kõneli tollest prahkamast Luisele ka. Kos eit lõi palama:

«Tu oma õkva õigus! Ma ei saa sotti, mis sa vedeled õdangud otsa diivani pääl maas nigu poriärg. Ehk jälle taod naabri man poole õõni turakut. Paremb õpi tu aig, lõpeta ülikool ära ja kis tiiab, saad ehk viimas viil rohvessoriski ku hästi hoolas oled. Sis oles mulgi rohkemb inemise moodu elämine. Ja kohvingu pääl kutsus tõised rovvad mind iks rohvessorirovvaks. Nakka aga pääle! Homme-päiv!»

Tollega olli asi otsustetu — ma nakka univesiteedin kaugeõpmise teel ennast edesi harima, et mu hää haltuura-võimalusega koht iks alles jääs ja et Luise saas kohvingu pääl inemise moodu eläda. Ja et ma juhtumisi jüst laomiis ole, sis nakka ma majandustäädust õpma. Tu majandamise asjandus om mul kohe nigu verre kasunu. Tunne pleki sortisi, oska lubjavärvi ja emalje vahet tettä, oska veidi vene keelt ja tiia, kost tarbekõrral saa prusside vasta sordirauda vaheteta.

Tõmmasi sis kõögilavva suhvli valla. Sääl om mul üits

sinitse kaanega ruuduliste lehtega ehvti, kuhu ma kik oma deebetid ja krediidid Luise jaos üles märgi. Olgu tasakesi üteldu, et tolle ehvti sise ei tee ma riipsugi oma haltuura-asjust, mis iga laomihe ammeti manu kuulub. Egä's ma loll ole, et sihukesi asju paprile pane! Sii näitab jälle kõrd, kui kõva poiss ma majanduse asjun ole.

Rebisi ehvti kaits keskmist lehte vällä, vöti tindipleiatsi peiju ja jähi järsku mõttese. Et mis ma nüid nonde paprite pääle kirotata? Mõtli ja mõtli. Lõpus mõtli vällä ja lätsi tõisele korrusele. Tääl eläb üits koolipoiss. Tu lõpetab keväjäl keskkooli ja tahab ka koski kõrgema kooli ehk konservatooriumi pääl edesi õppi, ku koskile sise saab. Et tema pias noid paprite vormistamisi teadma. A kos tu abiturent ehk pea aegu kesk haridusega noor inemine läits plassis, aas suu lahti ja sakuti sis oma piitlipääd katele poole. Sis ütli, et eks tule vist sisseastumise avaldus ja elulugu kirotada.

Nõnna ma sis tei. Üte lehe pääle kiroti suurelt:

AVALDUS

Tartu ülikooli juhatajale.

Avaldan sellega, et astun teie juure sisse majanduse vakulteeti kauge õppimise teel ja palun lähemad tingimised posti teel teatavaks tettä.

Nimi ja aadress.

Tõise lehe pääle kiroti:

ELU LUGU.

Et olen sündind, kasund, koolis käind ja naise mees. Sotsjaalne päritolu nooremas põlves karjapoiss oma isa talu karjan ja nüid, pärast emteejoti likvidiirmist tööline lao juhutamise alal.

Pani sis no kaits ajaloolist graamotat ehk dokumenti kuvääri sise ja Luise viis na õkva posti pääle. Et ma esi ehk nakka värske luhi kääs meelt muutma.

Ja ets kae imet — mõne päiva pärast tõi posteljong kirä, kos olli üteldu, et teid om kandidaadis arvatu ja et vastuvõtmise eksaamenid om sel ja tol kuupäival mate-

maatikast (suul., kirj.), geograafiast ja eesti keelest (kirj.). Ja sihuke raamat olli kah ligi pantu, nigu autobusside sõiduplaan. Tolle sehen olli kik kirän, mis peab teadma ja ku pallu kostki küstas. Miu jaos olli toda väega rohkest. Ütsi tolle raamatu lugemine võtt kolm päivä aigu.

Nüid alas mul rasse aig. Isti lavva takka pleiats peon ja püüdsi meele tuletata, mis ma mitmekümme aasta eest õpmada jätsi. Sis võtsi kik ülemitse korruse koolipoisi õpiraamatu üitstõise perrä läbi. Kange hiina tee tass olli lavva nuka pääl, kino ja tiaatri unestin är, kõrtsi es lännü, televiisorit es kaenu ja raadjo aparadi ülle olli paks vati-tekki laotetu. Tolle all käis Luise ilmateatid kuulaman. Ja nõnna õdang õdangu perrä. Üitsainum jäi vaijele. Tol õdangul ma lappisi Luise toasussisi, noil olliva ninaotsa alatise varbaotse pääl käimisest läbi kulunu.

Lõpus jõudsiiva no eksamipäivä käde. Andsi lao tõisele mihele üle, pani puhta rõiva ülle, keitsi lipsu kaala, ja sis me lätsime. Sammaste vaijel jäi Luise saisma, pigistas mu kätt ja pillas piskese pisara mu kuuekäise pääle. Esi ütli:

«Kivi kotti!»

Eksamide kohta oles mul õite pallu kõnõlda, a tu annas tänapäivä romaani mõõdu vällä. Eks ma tolle kirota sis, ku ma ekonoomika ehk majanduse vakulteedi är lõpeta ja kirjanigus nakka. Nõnna pallu või kõnelda, et mate-maatikaga ole ma kogu eluaa kursis ollu. Ammet om sihande, kos rehkendamist tarist. Ku ma nüid no logaritmused uvvest meele tuleti, sis olli tu eksam nigu käkitegu. Väega hästi läits — suuliselt sai kolm, kiräligult kolm miinusega.

Ja mis to geograafia sis muud om ku selge maateadus. Mul om jumalast hää pää. Ku ma lehte loe ja kik no välismaa telegrammi kaardiatlase päält järele uuri, sis tu omgi geograafia. Ainult — noid vastseid riikisi tettäs viimatsel aal nii pallu, et Aafrikast põle ma prõlla viil täit selgust käde saanu. Ku nüid puhtast süälest tunnistada, sis ma kangest kartsi, et viimas nakatas Aafrikat küskma. Et kos no Enuugu ja Kinsassa ja paljukannatanu simbabwe rahvas asuva. Sis ma oles mutt ollu. A õnnes tulli mul kõnõlda, kuis om lood maapõvve varadega ja kost noid saijas. Tolle hulka kuulu ju peämiselt kivisüsi. Tu om mul selge ku laomajandus. Süsi tuvvas meite vabriku küttes

koormite kaupa ja tu kik tule laoiseisu sise võtta ja pääle põletamist säält jälle vällä kanda. Tolleperäst ole ma aas-tate sehes kivisöe alal nii petsiks saanu, et ma või söe välimuse järgi silmad kinni öelda, kost kaevandusent tu või tõine autokoorm toodu om. Ja ma osasi oma vastami-sed kik ikki kivisöe pääle käända. Ku ma sis seleti, mis om kombaini süsi ja mis to massab ja mis om labidasüsi ja kos tu kivisüsi lõpeb ja antratsitt algab, sis katkesti üits rohvessor miu kõne poole sõna päält ja ütli, et aitab. A mul jäi kivisöest viil pallu kõnelda. Eski toda es jõudnu ütelda, et peenike prügisüsi lää esi palama, ku paksult panda.

Kige rassem olli tolle eesti keelega. Toda ma kartsi. Tu olli kirälik ja tahvli pääle olli kirotetu kolm saglaaviet ehk teemat, nigu rohvessor ütli. No olliva:

1. «Sõnnikuveo talgud Lõuna-Eestis XIX sajandil kui kommunismi algsugemed Baltimaadel».
2. «Kelle jalg tatsub, selle suu matsub».
3. «Raha paneb rattad käima, kas sa seda ei tea».

Noh, ma kiroti tolle viimatse pääle. Raha võimu ole ma oma naha pääl küll tunda saanu. Erite jüst enne laomehe ammeti pääle nakkamist. Kiroti sis raha tarbimisest, raha-rehvormi perjoodilisest vajadusest ja lõpeti nõnna:

«Tu aig, kos üteldi, et raha om ümmargune ja tollepe-räst veereb, om ajalugu. Nüid tu ümmargune ehk peenraha ei mängi raha ringkäigun miskit rolli, ku just õlleauto-maadid ja bussikassad maha arvada. Täie väärtusega raha om laperik ja paprist tettü. Toda om rasse ringkäigun hoida, sest tu om õbluke ja ei nakka tolleperäst hästi silma, ku teda vahest omgi. Et sihukest lapergust raha veerma panna, om vällä mõeldu importkaubad, raha- ja asjade loteriid, näitusmüügid ja muud prijommid ehk abi-nõud. Jääb loota, et tulevikun jälle kik raha tettäs ümmar-gusest metallist, et tolle abil raha ringkäiku rahvamajan-dusen elustata.»

Tolle kirjatöö kohta ütli üits rohvessor tõisele:

«M-njaa... Tu om ju tõsi, et tolle töö kirotaja om tennu pallu keelevigu. A no oma päämiselt murdevead, mis ei oma erilist kaalu. A sisu om asjalik ja näitab, et eksami-nandil om tugev majandusliku mõtlemise talent. Ja toda me majandusteaduskonnann jüst vajame!»

Nõnna sis pantigi sainale, et Kihva, Ferdinand Kusta poig om kaugõppe üliõpilases vastu võetu.

Tu teade tiivustas mind nõnna, et kodutee pääl osti indäle tolle sinitse vormimütsi, kos päälae pääle om valgest kablast kriibus-kraabus õmmeldu. Säädsi vastse mütsi pähä ja marssisi läbi liina vile suun ja rind rõõmust paisuman, nigu üits vana laulumiis om ütelnu.

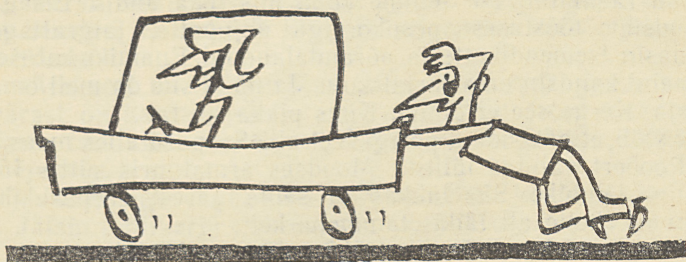
Kodo olli Luise pisut seltskonda kokku kutsnu, et miu üliõpilases saamista väarikalt tähistada. Ku ma ussest sise astsi, mängsi Ärkli Jants kitarre peal tussi ja tõise kik hüüdsiva: «Hur-raa-aa!»

Sis istsime lauda ja ma tõmmasi edimetse «Kännu-Kuke» kurgunt korgi vällä. Kik lätsiva äkist lõbusas nigu oles vartalipreemia osalises saanu. Poole öö aigu löi va Ärkli Jants väitsega mu vastse vormimütsi põhja auke täüs ja viruti sis veepange. Esi ütli:

«Kos sa tolle lätuga lääd? Klantsib ja kantis nigu soni, millel pappvõru sehen. Oige bursi müts olgu vana ja vaevalu. Võta nüid müts pange sehest, väana suur vesi vällä ja lopi vasta kallidori rohvisaina kuivas. Ku sis tolle pähä paned, põle karta, et inemise perrä kaeva ja mõtleva, et kae — jälle üits sissesõitnu roheline seab hariduse põllal edimesi sammusi.»

Nõnna sai miust tudeng ehk kõrgema kooli majanduse vakulteedi kaugeõpmise osakonna üliõplane. Tollest aast pääle pane ma oma õpingiraamatu egä jumala päiv lattu lavva pääle, et egäüits võis nättä, mis miis ma ole.

PASTAPLIATSIGA

EESMÄRGI NIMEL

Vajutasin kellanupule. Mitu korda. Keegi ei avanud. Koputasin. Põrutasin. Alles siis avanes uks. Mu ees seisis koolivend Roobert.

«Lülitasin kella välja. Mis ta asjata elektrit kulutab.»

Takseerisin Roobertit. Ta oli näost kõhnaks ja kollaseks jäänud nagu elukutseline maksahaige. Jalas olid tal lapiitud lappidega püksid ja seljas narmendav ürp, mis kunagi oleks võinud olla kampsun. Koolivend märkas mu imestavat pilku.

«Ega ma saa kodus oma ainukest väljaskäimise ülikonda kulutada. Astu sisse. Tulid soolaleivale? Pane tordikarp siia lauale. Jäta palitu selga, meil on jahedavõitu.»

«Ahjud pole veel korras?»

«Kütus maksab. Astu edasi!»

Toas oli juba päris hämar. Väljas süttisid parajasti tänavalaternad. Nende kumas märkasin, et kogu mööbel oli kaetud ajalehtedega.

«Värvimine veel käib?» tegin asjatundliku otsuse.

«Päike pleegitab mööbli ära. Kust sa jälle uue saad? Istu! Ei, ei, mitte sinna! See on diivan. Vedrud surevad välja. Siin on tool.»

Istusime.

«See individuaal on ehitatud tõelistest säästudest,» jutustas Roobert. «Kuus aastat panime iga palganatukese

sellesse majja. Võõrdusime teatrist ja kinost, ei lugenud ühtki raamatut. Ise tegime kõik, mis teha andis. Elsaga kandsime tööstusest pesukorviga ahjupotte, jalgrattaga vedasin tsemendikotte ja põrandalaudugi. Enamiku katusekraami kandsin oma turjal koju. Ja nüüd siis on meil oma maja. Kerge see ei olnud. Kuus pikka aastat...»

«Näib, et põrandaid polegi veel all? Saepuru alles maas.»

Roobert vajutas lülitile. Moodsas armatuuris süttis 15-vatine lambike. Siis lükkas ta seina äärest saepurukihhi kõrvale. Selle all läikis tammeparkett.

«Lakikord kulub ära, kui ühtepuhku peal käid.»

«Eks pane vaibad põrandale!»

«Vaibad? Kas need ei kulu?» küsis Roobert süütult imestades. «Vaatame siis teisi ruume ka, kui kord tulid!»
Tõusin.

«Oota veidi!» käsutas Roobert ja astus toolile. Keeras pirnihakatus armatuurist välja. Teises toas kruttis ta selle kuskile pesasse ja süütas põlema. Kui kolmandasse tuppa läksime, kordus sama protseduur.

«Minu teada on praegu elektripirne saadaval,» tegin tagasihoidliku vihje. «Igas suuruses.»

«Kas neid antakse kuskil muidu?»

Toad olid üldiselt ilusad, kuigi veidi vanamoodi sisustatud. Tapeedid vastu päikest olid ajalehtedega kaetud.

Roobert võttis jälle oma pirnikese. Astusime kööki. Akna hahetuses koperdas Elsa. Sama kõhn ja kollane kui Roobertki.

«Kas te veel lapsi pole muretsenud?» tundsin huvi.

«Kust see aeg võetakse? Ja kas sa ka tead, mis laps maksma läheb?» nähvas Roobert. «Lapsevanker üksi maksab mitukümmend rubla.»

Elsa seadis teekannu kraani alla ja keeras selle vaevalt-vaevalt tilkuma.

«Niisugused on need tänapäeva kraanid,» märkisin teatava taktitundega. «Juba rikkis.»

«Ei ole rikkis. Roobert reguleeris selle parajasti niimoodi välja, et veemõõtjat käima ei tõmba,» seletas Elsa.

Tundsin, et kogu see kupatus hakkas närvidele käima.

«Lapsi teil pole. Ma ei saa aru, mille nimel te koonerdate? Maja on valmis. Tegid ehitamisega palju võlgu?»

«Mitte kopikatki. Aga kas maja otsas garaaži nägid? See on praegu veel tühi...»

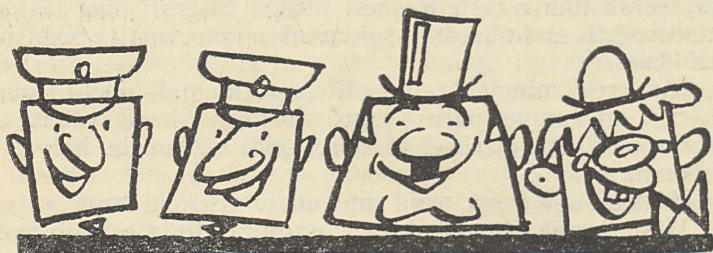
Mu vaimusilma ette kerkis pilt: Elsa istub «Volgas» ja keerab tüüriratast, Roobert lükkab kõigest jõust takka, et bensiini ei kuluks. Ei pidanud enam vastu. Seadsin lahkuma.

«Ära veel mine!» keelitas Elsa. «Hiljemalt poole tunni pärast on kannus paras jagu vett. Teen head vabarna-varre teed. Räägitakse, et kohvi pidi südamele halvasti mõjuma...»

«Vabandage väga, kuid mul on tähtis kohtumine.»

Jätsin tordikarbi esikulauale, nagu ta oli, ja astusin õue.

Järgmisel päeval nähti Roobertit südalinnas, tordikarp näpu otsas. Olevat käinud seda komisjonikauplusesse pakkumas...

UUS ETTEASTE

Niisugune lugu võib juhtuda ainult tsirkuses. Sedagi vast kord aastas või koguni kahe aasta tagant. Oleneb administratsioonist.

Tol õhtul läks täiesti uus programm. Suure kupli alune oli rahvast tulvil. Publik alles plaksutas eesriiete taha kadunud ekvilibristidele, kui areenile loivas kloun Rommi. Täna kujutas ta endast lõngust. Sigaret tolknes suunurgas, käed olid küünarnukini püksitaskutesse surutud, üle silmade ulatus vägev biitliparukas.

«Kuut iivning! Hau tuju tuu, tead!»

Lõngus Rommi kõneles täna ainult inglise ja ladina keeles.

«Sikk transit klooria mundi! Okei!»

Publik plaksutas.

Äkki märkas Rommi vahepeal sisse toodud õlleautomaati, mille roheline silm kutsuvalt pilkus. Rommi sülitas närimiskummilataka maha ja röökis rõõmsalt:

«In viino veeritas! Skool!»

Siis hakkas ta oma taskuid pahupidi tõmbama. Kuid asjata. Ühestki ei kukkunud kopikat. Viimasest taskust vedas Rommi välja suure liigestega noa, vajutas selle plöksuga lahti ja lõi kas kuue eest nõõbi. Siis hakkas nõõpi õlleautomaadi avasse toppima.

Äkki katkes plaksutamine. Inimesed klouni selja taga muutusid rahutuks. Rommi pöördus. Parajasti ronis rahva

hulgast areenile samasugune pässipeaga lõngus. Ainult ta kinganinad ei olnud nii pikad ja teravad ning püksisäärte laiad alumised otsad ei loperdanud nii totralt kui Rommil.

Võõras oli täis kui pinal. Ta haaras Rommil rinnust kinni:

«Kuradi pätt! Keda sa, rajakas, mõnitad, ah?»

Rommi taandus ja lausus poole häälega:

«Palun, minge ära! Te segate etendust.»

Kuid võõras tõmbas Rommi peast paruka ja virutas selle eemale. Ise kraaksus:

«Tänapäeva noori teotad? Kogu Euroopa on sinu pärast kurb, kas tead! Vabadust irvitad, ah? Kuut bai, sonni boi!»

Õhus välkus pudel, killud lendasid sirinal laiali ja tumeda mütsakuga vajus Rommi liivale.

Vahepeal kohale tulnud direktor sai rusikahoobi näkku ja jooksis vaarudes kardinate varju. Alles kolm tursket tsirkuseteenrit suutsid märatseja käed selja taha väänata.

«Libertee! Egalitee! Fraternitee! Ragerid tervitavad teid! Auhviiderseen!» karjus huligaan väljaviimisel täiest kõrist.

Rahvas aplodeeris maruliselt.

Vahepeal asetati Rommi kandraamile ja kanti ära. Areenile ilmus uuesti direktor, suur plaaster kulmul.

«Ma vabandan südamest ootamatu intsidendi pärast. Rahutuseks ei ole põhjust. Miilitsatöötajad on välja kutsutud ja peaksid iga silmapilk siia jõudma. Seni palun oodata. Peale sündmuse kohta protokoll koostamist etendus jätkub.»

Otsekohe sisenes välisuksest kiirel sammul kaks miilitsameest. Rahva hulgas tekkis kahin. Paljud hakkasid väljapääsude poole trügima. Nähtavasti kasutati ootamatut vaheaega ülemääraseks suitsutunniks. Selleks ajaks, kui direktor miilitsatöötajatele olukorra selgitamise lõpetas, oli külastajaid kohtadele jäänud õige hõredalt.

Miilitsaleitnant võttis märkmiku ja pliiatsi ning pöördus esimeses reas istuva meeskodaniku poole:

«Meil on vaja mõned tunnistajad, kes kogu sündmust nägid. Palun, teie nimi ja aadress.»

«Minu?» tegi mees suured silmad ja surus käe südamele. «Milleks siin mina? Ma... ma ei näinud kõike. Vaatasin parajasti ümber... Minu ämm pidi täna ka siia tulema... Otsisin teda.»

«Aga teie?» pöördus miilitsamees kõrvalistuva paksukese poole.

«Mis-e...? Ma ei kuulnudki, mis siin räägiti. Ma olen raske kuulmisega... Pealegi oli lööja seljaga minu poole. Ei mina tea midagi tunnistada.»

«Siis teie?»

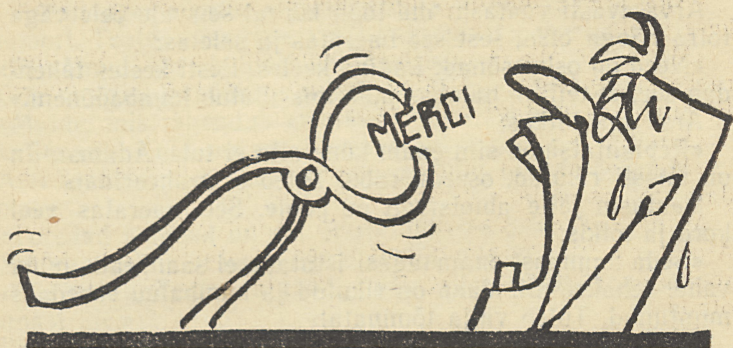
«Mina ei näinud midagi,» nähvas karakullkraega maadam, tõusis ja läks demonstratiivselt välja.

Miilitsamehed vaatasid ringi. Auditorium oli tühi. Ainult esiritta trüginud poisikesed sirutasid kaelu nagu sookured, et midagi nägemata ei jääks. Tunnistajaid ei olnud.

Alles siis, kui miilitsamehed kardinat taha kadusid, sõandasid julgemad uuesti oma kohtadele asuda.

Kui direktor uuesti areenile tuli, naeratas ta ja tõmbas demonstratiivselt kulmult plaastri ära. Seal ei olnud sinist laikugi. Siis tuli Rommi. Ta säras ja oli nagu tervisejoogi reklaam. Kahe käega jagas ta publikule õhusuudlusi. Sellegipärast piilusid veel paljud uste vahelt. Alles siis, kui «miilitsameeste» sinelite alt tsirkuseteenrite univormid nähtavale tulid, võis etendust jätkata. Kuid kõigile vaatamata jäid õhtu ülejäänud osaks suure kupli all ligi pooled istekohad tühjaks.

Nagu algul öeldud, võis niisugune lugu ainult tsirkuses juhtuda. Tegelikus elus on muidugi kõik hoopis teisiti...

MERCI!

Surun oma korpulentsi selle kentsaka istme käsipuude vahele ja ajan pea käsu kohaselt kuklasse. Kujutlusse kerkib kusagil nähtud pilt kurikuulsast ameerika elektri-toolist. Kui selles ka nii ebamugav on, siis pole midagi imestada, et sinna keegi heameelega istuda ei taha!

Ja siis-see hakkas. Arst torkas mu pärani avatud suhu kordamööda kõik need nikeldatud orgid ja spaatlid, mis nooruke sümpaatse olekuga õde talle kätte ulatas. Iga puudutuse puhul tõmbusin üleni kokku. Juba sellest vaatepildist pidi jätkuma, et taibata, kui valus mul on. Kuid sellele vaatamata küsis arst igakord:

«Kas on valus?»

Iga kord kägisesin midagi vastu, kuid ma ei saanud isegi aru, kas oli see «jah» või «ei». Arst aga taipas alati õigesti ära.

Lõpuks jätsime selle mõistatamise. Jäin istuma, suu laiali nagu toitu ootaval jõehobuse lapsel. Arst pani käekesed vaheliti ja ütles:

«Teil on kaaries. Fistul on avatud.»

«Mis? Kaares?» suutsin ma hirmu pärast vaevalt sosistada. «Seda olen ma ise ka ammugi märganud. Kas neid üldse veel saab sirgesse ritta sättida? Ja kus see pistol on?»

Arvatavasti vaatasin ma tooli kõrval seisvale õele väga totra näoga otsa, sest see naeratas ja seletas:

«Need on oskussõnad. Ladina keeles. Eesti keeles tähendab see, et teil on hambas auk, mis ulatub hambaõneni.»

Arst aga jätkas:

«Replantatsioon siin enam kõne alla ei tule. Adamantiin on täiesti rikutud, osseiin rabe. Tuleb ekstraheerida!»

Vaatasin jälle abiotsivalt õe poole. See naeratas veel kord ja tõlkis:

«Seda hammast enam tagasi istutada ei saa. Teate, nüüd vahel tehakse nii. Vaap on rikutud ja hambaluu rabadaks muutunud. Tuleb välja tõmmata!»

«Ja hiljem laske kultiikula odontoliidist puhastada!» tegi arst korralduse.

«Ka-kas... keemilises puhastuses?» küsisin aralt.

«Pöörduge dentisti poole,» lausus arst ja asus valima sobivaid tange.

«Laske mõni hambatehnik eemaldab teil hambakivi,» seletas õde.

Tahtsin selle peale öelda «ah-ah!», kuid professionaalse nõksuga haaras arst mu haige hamba tangide raudsesse haardesse. Ma vist veidi ägasin valu pärast, sest kuulsin nagu läbi udu arsti rahustavat häält:

«Ärge rabelge! Ta istub teil kõvasti alveoolis. Hoidke kõvasti! Alustan roteerimist.»

Sellele järgnes õe meeldiv sopran:

«Hammast peab veidi pöörama, et ta lõualuust lahti tuleks.»

Siis ta vist tuli, sest arst viskas midagi kõlkesti süljeanumasse. Tundsin, et mu suhu suruti vatitopp.

«Hoidke veerand tundi suus,» ütles õde ja kadus kusa-gile tahapoole.

Tõusin ja vaarusin ukse poole. Pistisin käe taskusse rätiku järele, kuid käe alla sattus mingi krabisev paberitükk. Segasena torkasin tolle paberitüki arsti kitli taskusse, see oli nii ahvatlevalt avari.

«Mis te nüüd... Pole vaja... Mercil!» sosistas arst ja punastas millegipärast.

«Ave Maria!» surusin läbi suus oleva vatitopi ja tormasin välja.

Ajasin riieteruumis mantlit selga, kui õde tuli joostes:

«Vabandage, võtsite vist kogemata kaasa registratuu-
rinumbri. Teate, niisugune veidi paksemast paberist...»

«Ei võtnud, see on arsti kitli taskus.»

Õde muigas ja pöördus minekule. Pidasin ta kinni.

«Muide, mis tähendab «merssii» eesti keeles?»

««Tänan!» Kuid see on juba prantsuse keeles.»

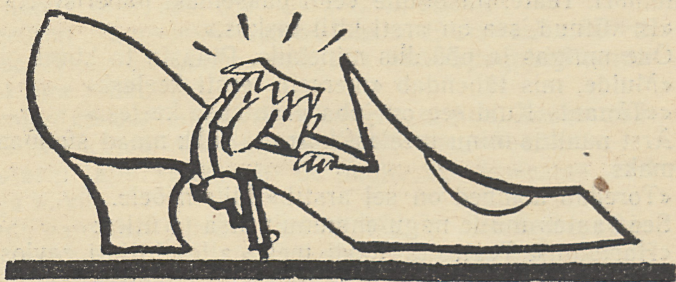
Arst muutus minu meelest korraga tükk maad sümpaat-
semaks.

«Toredad kombes on sel arstil,» kiitsin õele.

See vaatas mulle nagu ehmunult otsa ja ütles:

«Harjumus. Teate, ta toodi meile alles hiljuti raviosa-
konnast üle.»

Pidi siis veel nagu midagi lisama, kuid hakkas äkki
täie suuga naerma. Küll olid tal toredad kaares hambad!

LADU

Ühel ilusal päeval veeres hoovile veoauto. Kabiiniist hüppas välja meie maja elanik Jüri Mürkraud. Töömehed hakkasid hoovinurka maha loopima saelaudu, prusse, tsemendikotte ja eterniiti. Ohtuks oli selle kraamihunniku juurde tekkinud sünge näoga koeravolask. Palju ta ei haukunud, kuid kolistas alalõpmata ketti ja uuris möödujaid raevuka pilguga.

Järgmisel hommikul tulid töömehed. Meie aeda õunapuude vahele hakati rajama vundamenti ja püstitama poste.

«Garaaž,» ütles naabrieit teisele, kui hoovile läksin järjekordset sigaretti suitsetama.

«Või siis Mürkraud ostavad omale autol!» arutas «kodune» alumiselt korruselt.

«Millega? Ise keskmise palgaga raamatupidaja. Tütar juuksur. Odekolonniga autot ei osta. Kust nad selle raha välja võtavad?»

«Teadagi kust! Naine töötab kaubastu liinis...»

Rohkem ma seekord teada ei saanud, sest elav informatsioonikeskus lõpetas järsku oma tegevuse. «Koduse» mees lükkas akna lahti ja nõudis süüa.

Ehitus aianurgas aga kerkis iga päevaga. Minu tähelepanu äratas see, et uue hoone uks ei olnud sugugi garaaži ukse moodi, vaid tavaline, rohkem toaukse sarnane.

Uhe järjekordse suitsutunni ajal astus hoovile ootamatult Jüri Mürkraud ise. Ta oli ilmselt veidi võtnud ja naeratas mulle sõbralikult. See andis julgust. Pöördusin otserünnakuga hooneomaniku poole:

«Sellest uksest ei mahu isegi «Zaporoožets» sisse. Mis garaaž niisugusest saab?»

Mürkraud vaatas ebalevalt ringi, viskas koerale mingi kõvera kondi ja ütles kuidagi põlglikult:

«Pähhl! Garaaž! On teil praegu aega? Tulge minu poole, mul on parajasti pudel konjakit käsil. Üksi rumal võtta.»

Võtsin lahke kutse vastu. Mind ei huvitanud niipalju konjak, kui Jüri Mürkraud ise ja tema elamine. Kuuldust mööda polnud seni ükski meie maja elanik üle Mürkraudade lävepaku astunud.

Esikus sai normaalse kasvuga inimene ennast vaevu ümber pöörata. Ruum oli maast laeni täis — kingakarpe. Ka elutoas paistis karbivirnade vahel ainult kitsuke käik voodini.

«Kingakarpide kollektsoon? Teil on üpris omapärane harrastus,» märkisin mina.

Mürkraud nuuksatas imelikult.

«Astuge siia, kööki. Meil pole mujal enam ruumi. Kogu elamine on koondunud köögipoolle.»

Köök oli nagu tänapäeval ikka uutes majades. Kitsuke. Mööbliks paar taburetti. Gaasipliidi nurgal ilutses töötatud konjakipudel. Peremees ronis üle minu turja kapi juurde, otsis puhta klaasi ja kohvitassi. Kallas jahtunud kohvi.

«Need pole tühjad kingakarbid, vaid viimseni täis. Uhiuusi kingi, botikuid, karvasaapaid, loodotškaid, rihmikuid ja kurat teab mis kõik,» purskas peremees pärast esimest pitsi.

Ma jäin vist väga lolli näoga vahtima, sest Mürkraud kallas ruttu uue klaasitäie. Võtsime.

«Te ju teate, et mu naine töötab naistejalatsite kaupluses müüjana. Juba pikemat aega. Iga kord, kui kauplusesse tuleb importjalatseid või muidu midagi paremat, toob ta kaks paari nendest koju. Uhe paari endale, teise tütrele.»

«Küllaltki kallis lõbu. Tal peab hea sissetulek olema. Ega neid talle muidu anta,» kopsasin mina vahele.

«Tema enda palk läheb tervena sinna. Vahel tuleb minul veel lisa anda.»

«Mis ta nii suure hulga kingadega teeb? Teie naine ja tütar ei jõua neid kolme eluaja jooksulgi ära kanda.»

«Neil olevat seal kohe niimoodi kombeks, et kui midagi uut müügile tuleb, siis kaupluse personal võtab kõigepealt endale ja oma perele. Mis üle jääb, läheb letile. Aga see on ainult pool häda. Tütrel kunagine klassikaaslane töötab väikehulgibaasis. Jalanõude peal. Kui sinna midagi uut tuleb, siis kooliõde helistab. Tütar lippab kohe baasi ja saab sealtsaudu ühe paari endale, teise emale. Ei passi ju ära öelda, kui heast südamest pakutakse. Aga uut kaupa tuleb paar korda nädalas...»

«Siis peab teie tütre ka hea teenistus olema,» segasin mina jälle vahele.

«Häh! Juukselõikaja palk, see on teada. Eks minu rahakott anna lisa.»

«Hm! See on siis mingi isevärki kogumiskirg. Või mis?»

«Tont teab, mis see on. Peaaegu kõik need jalatsid ei ole ühegi inimese jala otsa saanud. Olen naistega tõsiselt rääkinud. Noominud ja rielnud. Miski ei aita.»

Mürkraud nuuksatas uuesti ja suur hele pisar veeres tal ninajuurt mööda alla kohvitassi.

«Nüüd siis oleme nii kaugele jõudnud, et pole enam elamise ruumi. Küsisite ennist, et miks garaaž nii väikese uksega. Sellest ei tulegi garaaži, vaid ladu — naistejalatsite ladu. Et saaks korterisse jälle elamise ruumi...»

«Võiksite ju need jalatsid, mida te ise ei vaja, edasi müüa. Tuttavale. Kui palju on neid naisi, kes jookseks kas või südaööl paljajalu poodi, kui ühe paari importkingi kätte saaks.»

«Heh-ei, sõber,» peksis Mürkraud mulle kämblaga õlale, «seda ei tohi teha... See oleks spekulatsioon, tead! Lahti lastakse. Kus selle häbi ots! Pole parata, muudkui kannata... ela edasi... kuidas saad!»

Mürkraud pühkis silmad kuivaks, nuuskas nina ja kallas klaasid täis.

LÕUNAVAHEAEG

Külanõukogu esimees vaatas kella. Viis minutit kolme peal. Ta väljus kantseleist, keeras ukse väljastpoolt lukku ja heitis seejuures pilgu uksele kinnitatud sildikesele:

Avatud igal tööpäeval kella 9 — 17
Lõunavaheaeg kella 14 — 15

«Jõuan lõunavaheajal parajasti poes käia ja mõned hädalised asjad ära ajada,» mõtles esimees ja sihtis sammud läbi pargi kaupluse poole. «Vaatan, kas on tulnud kolmetolliseid naelu. Remondimehed ootavad. Ei pääse edasi ega tagasi.»

Kuid kaupluse uks ei avanenud isegi siis, kui esimees sellele õlaga tugeva müksu andis. Mis kinni, see kinni. Alles nüüd märkas esimees uksele silti:

Avatud igal tööpäeval kella 9 — 17
Lõunavaheaeg kella 14 — 15

«Ptüi, pagan!» sülitas esimees nagu suppi söönud piibumees. «Nüüd tuleb nii välja, et peab hakkama töö ajal poes käima. Nagu õllehaige traktorist! Käin parem lõunavaheajal kolhoosikontoris ära. Kuulan järele, millal auto linna läheb.»

Kui ta kolhoosikontori juurde jõudis, sumises seal ukse taga kümmekeelset inimest. Uks oli kinni ja sellel oli sildike:

Avatud kella 9 — 17
Lõunavaheaeg kella 14 — 15

«Saksad peavad lõunat, aga mul on hädasti tõendit vaja. Pole muud teha, kui pistan õhtupoole töölt plehku,» torises üks halli kampsuniga kolhoosnik.

«Mina jään kah õhtupoolikul koju. Poes peab käima, kodus pole enam leiva raasugi. Lapsed jäävad nälga. Mis nüüd endast, ise söön põllul herneid,» kurjustas kändekotiga tädi.

«Peab siis kohe sellepärast koju jääma? Kas lõunavaheajal ei jõua poes käia?» küsis külanõukogu esimees ametlikult.

«Kus sa siis jõuad, kui meie lõuna on ka kella 14 — 15,» vastati kooris. «Hommikul oleme ammugi põllul, kui poeüksed avatakse. Ohtul ei pääse enam mujale kui seltsimaja puhvetisse.»

«Siin on ilmselt midagi viltu,» mõtles külanõukogu esimees endamisi ja läks apteeki. Naisele oli mingisuguseid pulbreid vaja. Kuid apteegis oli parajasti lõunavaheaeg. Kella 14 — 15.

Kui esimees külanõukogusse tagasi jõudis, pani ta kirjutusmasinasse portsu pabereid kopeerpaberiga vaheldumisi ja kirjutas:

Kolhoosi esimehele.

Kaupluse juhatajale.

Apteegi juhatajale.

Teeninduspaviljoni juhatajale.

Arvesse võttes kiiret põllutööde hooaega ja töötajate soove, palun Teile alluva asutuse lahtiolekuaega muuta. Eriti aga lõunavaheaega, et töötajatel poleks tarvis asjaajamiseks kallist tööaega raisata.

Mait Muru,
külanõukogu esimees

Pistis kirjad ümbrikesse ja saatis kohe käskjalaga ära. Ise aga tõmbas uksele oleval sildil kellaaja «14 — 15» läbi ja kirjutas suurelt ja selgelt peale «13 — 14».

«Nii!» ümises ta rahulolevalt. «Kõigepealt tuleb ikka endal eeskuju anda.» Siis läks ta oma tööle nagu mees, kes on teinud kõik, mis tema võimuses, et rahva heaolu paraneks.

Järgmisel päeval keeras Mait Muru külanõukogu ukse täpselt kell 13 lukku ja seadis sammud poe poole. «Vaatan, ehk on kolmetolliseid naelu tulnud.»

Kuid kaupluse uks oli kinni. Uksel ilutses äsja väljapanud paberitükk:

«Vastu tulles töötajate soovidele on tänasest päevast arvates lõunavaheaeg kella 13 — 14.»

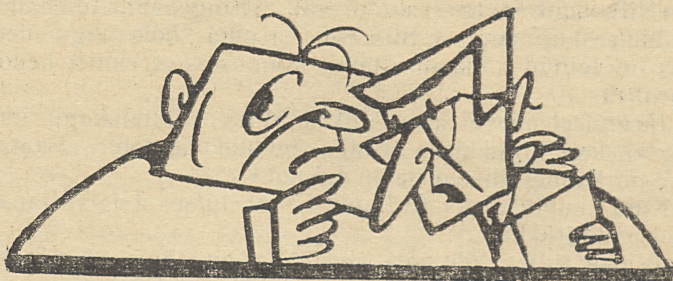
Mait sülitas jälle, pistis korbist viimase suitsu ette ja läks pikkade sammudega kolhoosi kontorisse. Seal lainetas ukse taga inimest viisteist.

«Noh, nüüd on lugu lahti! Miks te tööl ei ole?»

«Meil on nüüd uus kord. Brigadiir ütles, et tänasest peale on lõunavaheaeg tund aega varem. Olevat niisugune prikaas.»

«Kas esimees on siin?» küsis Mait nagu muu seas ja astus kontoriukse juurde. See oli lukus. Uksel ilutses siidike:

Avatud kella 9 — 17
Lõunavaheaeg kella 13 — 14

UUED ASJAOLUD

Tubakakotitehases «Tobitoidusalv» muutus elu äkki ärevaks. Sosistati. Tsehhides sosistati, õuel sosistati. Töörütm oli närviline. Toodang langes graafikust välja.

Ametiühingukomitee esimees, uus mees tehases, astus peainseneri kabinetti.

«Asi on tõsine. Sain kirja, millele on alla kirjutanud grupp töölisi. Meie tehases toimub süsteemikindel röövimine. Juba kauemat aega. Tubakakottide lõõtsad tehakse odavast kunstnahast, isegi lederiinist. Selleks määratud defitsiitne lamba- ja vasikanahk aga rändab spekulantidele. Süüdlased tuleb täie printsiipaalsusega paljastada. Direktorit tuleb informeerida.»

«Mm-mm, tea'nd...» sügas peainsener pliiatsiotsaga kõrvatagust. «Ma soovitan, ära enne rääkima mine, kui varas käes... Sulle endale parem.»

Esimees läks valmistoodangu lattu. Uuris ja puuris tubakakotte seest ja väljast. Tõepoolest — lõõtsad peaeagu kõigil odavast kunstnahast, isegi lederiinist.

«Laojuhataja, kas sa pole siis näinud, mis kraami sulle siia kokku tuuakse?»

Laojuhataja tõmbas kuidagi imelikult ninaga õhku.

«Ee-ei, mis nüüd mina... TKO tempel igal kotil peal, mis see minu asi on, millest neid tehakse. Olgu või marlist, kott on kott.»

Esimees tormas kontrollija juurde. See sattus algul nagu pisut pabinasse, kuid rahunes peagi.

«See et... ma peaksin nahka ikka tundma. Töötasin omal ajal haiglas nahahaiguste osakonnas velskrina,» ütles kontrolör. «Ah ütled, et granitool ja isegi lederiin. Mine sa hullu tea... Aega teinekord vähe, tempel käib kiiresti. Aga ma ei soovita seda asja suure kella külge panna.»

«Tahate ära summutada?» vihastas ametiühingukomitee esimees. «Ei lähe läbi! Mul on tööliste kiri. Allkirjadega. Tuleb arvestada, paljastada!»

Ametiühingukomitee initsiatiivil moodustati kirjas esile toodud asjaolude uurimiseks komisjon. Selle esimeheks sai asjatundja inimene, inseneridiplomiga noormees Peet Jõnk, kes parema koha puudumisel töötas tehases tehnikuna.

Paari päeva pärast tormas Peet Jõnk ametiühingukomitee esimehe kabinetti.

«Käes! Tsehhi meister Leida Task on paari aasta jooksul tuhandete rublade eest nahka kõrvaldanud. Meister tegi, TKO teadis, laojuhataja vaikis, peainsener pigistas silma kinni. Panin kuulutuse välja, ülehomme teeme töötajate üldkoosoleku. Petturid tuleb paljastada! Täie printsiipiaalsusega!»

Ametiühingukomitee esimees laskis läbi hammaste pika peenikese vile, kargas siis püsti ja hakkas kätega vehkema nagu algaja mesinik.

«Ä-ää-ära sa seda tee! Kas sa siis ei tea, kes Leida Task on?»

«Tean. Varas. Rahva vara riisuja. Esimest sorti sulii.»

«Leida Task on meie direktori naise õde.»

Uurimiskomisjoni esimehe suu vajus lahti nagu riidekapi üks moodsa korteri kallakul põrandal.

«Ära mine nina kõrvetama!» õpetas esimees.

Kuid Peet Jõnk ajas rinna ette:

«Olgu! Töölised on mind volitanud õiguse nimel. Kogu afäär tuleb paljastada. Lennaku direktor koos kogu oma suguvõsaga!»

Järgmisel päeval kutsuti noor tehnik direktori kabinetti. Seal istus juba üks võõras ees. Direktor tutvustas:

«Saage tuttavaks! Seltsimees pealinnast. Tubakakottide valmistamise, tootmise organiseerimise ja elanikkonna

hulgas kasutamisse juurutamise valitsuse juhataja. Kutsusime teid siia, noor seltsimees. Meie peainsener läheb vanaduspuhkusele. Tal oli ammugi aeg, kuid nüüd tehases ilmnenud uute asjaoludega... (millegipärast pilgutas direktor tehnikule silma) on ta nõus kohe lahkuma. Arutasime praegu siin, et noori spetsialiste tuleb julgemini edutada. Mis te arvate? Olete nõus tema kohale asuma?»

Taevane arm! Kas siin oli üldse võimalik keelduda? Jõnk nõustus viivitamata. Väljumisel peatas direktor teda veel hetkeks.

«Muide, see segadus nende lõõtsamaterjalidega... Kas seda on praegu otstarbekohane avalikult arutada? Inimesed on ju mõistmatud, hakkavad viimati arvama, et teie edutamine on kuidagi selle asjaga seotud. See võib autoriteedile kahjulikult mõjuda. Noorel juhtival töötajal on algul seda raske saavutada. Ma mõtlen, te mõistate? Pealegi — mu naiseõde esitas juba lahkumisavalduse.»

Kui töölised hakkasid õhtule minema, nägid nad, et koosolekuteadaandele oli punase pliiatsiga suurelt peale kirjutatud:

«Uute asjaolude ilmsikstuleku tõttu jääb asja arutamine ära.»

PARALAMPAMPAA

Nägin Pänni viimati kaks aastat tagasi. Lõpetas parajasti õhtukooli kuuendat klassi ja otsis elu mõtet.

«Okei! Nüüd on mul haridust piisavalt. Vabrikusse treiali töö peale mul enam ei passi jääda.»

«Mida sa kavatsed?»

«Planeerin kusagile kunsti peale. Ikka puhas ots.»

«Hakkad maalima?»

«Ei vist. Nina ei seedi tärpentiini lõhna. Kisub rohkem nagu muusika peale. Aga pole seni parajat pilli leidnud.»

«Võta kontrabass!»

«Kontrabass on minu jaoks pisike pill. Nelja keele peal põnksutada pole mingi kunst. Tahaks nagu midagi hingelist. Nagu see Loretta. Või Piitel.»

«Sihid lauljaks?»

«Mis ma nüüd sihin või... Hää! kriiksub. Aga proovida ju võiks.»

Üleeile seisin äkitselt Pänniga kõnniteel rinnutsi koos. Vaata, et ei tunne meest ära. Rabattideta pintsak, kiki-lips, püksisääred alt nagu nõopaukudega häälekõvendajad.

«Žužu!»

«Olgu pealegi! Aga mis sa nüüd teed? Kas leidsid paraja kontrabassi?»

«Ei hooligi, tead!»

«Käänasid muusikale teise otsa?»

«Mitte päriselt. Trein heliloojatele laulusõnu. Ikkagi kunst.»

«Luuletaja?»

«Sinnapoole jah. Olen parajasti teel kontserdisaali. Minu viimase loomingu esiettekanne. Tuled kaasa?»

Mul oli parajasti tühi õhtu. Läksin. Lihtsalt uudishimust. Istusime saalis esimesse ritta. Pillimehed tulid lavale. Mingisugune kvartett ka. Ja kohe läks lahti:

«Pam-pam-paralampampaa-mää-bibi-bää
ää-ää-ääu-rum-lödi-mää-mumm-bubi-ää-ää...»

Pänn lükkas mulle küünarnuki ribidesse:

«Noh, mis sa kostad? Kas pole pets looming, ah? Modärn kunst, tead!»

Kui see «pää-mää» kümne minuti pärast lõppes, küsisin:

«On sul sihukesti laule palju tehtud?»

«Asi see teha on. Viimased viisteist heliplaadistati ära. Nüüd sätin ooperi libretot kokku.»

«Kaugel oled?»

«Alles esimeses vaatuses. Peaosalise sisseaste on juba klaar. See algab nii: «Pam-pam-paralampampaa...»

Küsisin Pännilt riietehoiunumbri ja tulin ära.

SAJANDI FILM

Motiivi «Lõpe, lõpe, põllukene» helide saatel ilmub linnale voogav kaerapõld. Viis minutit. Siis ilmub põllu taustale tekst.

«SOSSFILM»

17. loominguline kamp

UUDSELEIB

Stsenaarium — kirjanik Juhan Miks
Konsultant — põllumajandusteaduste kandidaat Ivan Nisv
Režissöör — Toivo Tagurpidi
Režissööri abi — Senni Pliiats
Peaoperaator — Peeter Periskoop
Operaator — Igor Kitsmann
Operaatori assistendid — Vello Plaks ja Villem Vânt
Kunstnik — Percy Pintsel
Kostüümid — Nelli Nõelapadi
Grimm — Miia Miimik
Valgustaja — Leenart Luks
Lambihoidja — Külli Künslajalg
Lambihoidja abi — Salli Peegel
Helilooja — Paul Passovitš
Komposiitor — Villem Viitul
Helioperaator — Toomas Tromboon
Helioperaatori assistent — Paul Pasun
Assistendi abi — Heli Pea

OSALISED

Kolhoosi «Välk» esimees Karla — Jan L'Öks
Esimehe naine Ella — Odekolonny L'Öks

EPISOODIDES

Kombainer Ruudi — Mihkel Heeder
Autojuht Saamu — Roobert Rool

DUBLEERIS
«NUUSTAKUFILM»

Dublaaži režissöör — Toomas Topelt
Tõlk — Salme Vusser
Montaaž — Leo Liim

Dubleerimisest võtsid osa: Jaan Sakh, Peeter Pahlk, Jüri Ork, Salme Kork, Felix Noor, Raivo Roop, Mati Mõrd, Tiia Tee jt.

DUBLAAŽI DIREKTOR KUSTAS KARJAPASUN

Tekst lõpeb. Kaerapõldu lõikub kombain, mida juhib Ruudi. Tagaplaanil veoauto. Selle juures suitsetab kooramat oodates autojuht Saamu. Kolm minutit. Siis ilmub kaadrisse suures plaanis esimees Karla. Ta proovib hamba all kaeratera, teeb siis tõsise näo ja ütleb iga sõna rõhutades:

«Esimesena kogu ümbruskonnas alustas kolhoos «Välk» täna odralõikust.»

Taamal ilmub Ella, paneb käed toruna suu juurde ja hüüab:

«Karla, tule sööma!»

FILMI LÕPP

KIRIKUTEEL

MIILI: Tere ka, Maali! Kos sa lääd?

MAALI: Mis sa ütelsid? Ah järvel om jo jääd?

MIILI: Ma küsisi, et kos sa lääd?

MAALI: Keriku iks. Kos mul pühapä ommuku muiale menna? Nädali patud sälän.

MIILI: Ei tiia, kas täämbä tõiisi ka oodata om?

MAALI: Mis aatomipomm?

MIILI: Ma ütelsi, et täämbä oleme kerikun vist ainult katekesi.

MAALI: Eks kerikhärra ole kolmas.

MIILI: Mis nüid tost arvata! Tema kotus omgi tääl. Ku me üitskõrd är kooleme, jää vaiseke suure keriku sise ihuütsinda.

MAALI: Ah kerikhärra om mütsita? Sis peas talle lihavõttes üte kinkma. Ei tiia, mis no ka massava?

MIILI: Ää müts mass pallu. Pias korjanduse tegema.

MAALI: Pias jah, a kiäki ei taha tolle jaos anda. Pias miski muud vällä mõtlema.

MIILI: Inemise om targas lännu. Ei usu jumalat.

MAALI: Oi-jah! Kondi om na rabedas jäänu. Okva murrab... Ku toetas veidikeses tolle pinginuka pääle?

MIILI: Toetame päälegist. Aigu iks om.

MAALI: Mis siul sis ka uudist om?

MIILI: Ah miul vai? Teand kedagist... Eks sa toda Reeta tundsid küll?

MAALI: Ah toda Raiendi oma vai?

MIILI: Toda neh! Eks see läind nüüd hukka.

MAALI: Müüb sukka?... Ah-ah-ah, läits hukka. Keda ta tegi?

MIILI: Eks aas käe tõise rahakotti.

MAALI: Kes ei saa sotti?

MIILI: Varastas raha, noh! Tolle Kõpsu Jaani karma-nist.

MAALI: Ää kõnele! Mis sis nüid?

MIILI: Mis muud, ku isa salas omaindä latse är. Pess kotont vällä.

MAALI: Oh sa armas jumal küll! Või kohe võlla? Varembo olli iks kombes, et sulii võetas inne kasvatada. Käendusele, vai nii.

MIILI: Küll ilm kasvatab. Pidi nüid liinan luuslanki lööma.

MAALI: Jah, eks liina ole kik no lipaku kokku korjatu. Maal es ole kedagist tettä. Teenistus jää piskus.

MIILI: A kas toda oled kuuld, et agranoom olla koosoleki pääl kõnelnu, et sovoosi tsiavarmi söödabaasi põle ämp ollaki?

MAALI: Heldene kristus, tule esi appi! Ei tiia, kas sai otsa, vai katte mudu är? Aga... mis tu sihuke paas om? Kivi vai?

MIILI: Kost ma toda tiia? Eks nüid aeta tsialuumele egät lastikaati sise. Tu lihaki ei lää suust alle, tee mis taht. Kas sa oled toda sovoosi liha pruuvenu süvvä?

MAALI: Ei mia jäksa ämp kedagist lüvvä. A ää oles küll, ku tias, mis paas tu sihuke olli, mis är katte?

MIILI: Võib-olla om paremb, ku ei tiia. Kui tias, oles viil ullemb. A virtsa sehes om na küll.

MAALI: Kis na?

MIILI: Sovoosi tsia, noh! Mul sääl üits tutva. Tallitamise pääl. Tu ütelnu, et ku emiksil põrsamaimu sünniva, sis karjanaese püvvava tõisi õkva võrguga virtsa sehest. Nigu ahvenit. Sis tõstetas koriga liita pääle kuima ja antas lutiga piima.

MAALI: Oh sa armas aig! Kessi vanast tsigu nõnna-muudu kasvati? Mis tsia noist saava, ku ematissi ei anta?!

MIILI: A mis sa ka tost Arkaadist arvad?

MAALI: Sedap minagi, et paljad karvad. Ei sihandsed pekki kasva.

MIILI: Ma küsisi, et mis sa tost Poka Arkaadist arvad, kis sõnnikulaotajaga laudu vidas?

MAALI: Mes laudu?

MIILI: Eks ta teind musta otsa.

MAALI: Misse? Sõit Kustale otsa?

MIILI: Ei sõit. Ollu nõnna jokkin, et kaoti sõnnikulaotaja tagast är. Esi last üle kapsaaidade raktoriga kodo ja eit magama.

MAALI: Või pani plagama? Eks nee sohvri pane nüid kik plagama, ku sitast lää. A kas sa toda tiiad, et Sarve Leida armuke om ka plagama pand. Mis tu vaine laits nüid pääle nakkab? Esi nõnnamuudu...

MIILI: Küll riik latse kasvatab. Eks nüid ole tüdrikitel iks hää küll. Muku las käia! Kos mede nooruse aal... Hi-hi-hi! Eks sa tiia esi oma kääst...

MAALI: Ei tiia, ku nakas nüid minema? Nõnna jää viil jutlusele ildas.

MIILI: Tiia'nd... Kas massabki ämp menna? Aig jo niikaugel. Me ka ainult katekesi. Uudise ka kik räägitu...

MAALI: Ega vist suurt mõtet ole jah...

MIILI: Mul jähi porgandipiirakas praeahju. Lään kodo sööma.

MAALI: Mis sa ütelsid? Lääd kella lööma?

MIILI: Mis sa nüid! Eks vana Madis löö. Tule sis ikki tuleva pühaba ka. Mudu ole ütsinda nigu ürasek kuusekoo- ren.

MAALI: Nägemiseni, jah, armas Miili!

IKKA EI AITA!

Küll see oleks vast rõõmupäev, kui kuuleksin, et üle koridori elav Kõdra Maali on paised külge saanud, jalaluu murdnud või muidu põdema hakanud. Aga Maali ei jää isegi grippi ega kuku kusagilt kõrgemalt kohalt alla. Ettevaatlik, reo! Mitu korda olen jumalat palunud, et ta sokutaks Maalile vähemalt sügelisedki külge. Aga pole kuulda olnud, et Maali ennast kusagilt kratsiks. Kepsutab pealegi ringi, hea nägu peas. Ei sihukesel häda ole.

Ah et mis see Maali mulle kurja tegi? Miks ta siis ei teinud, kui ütles, et mina olevat va ropu suuga vanamoor. See oli möödunud suvel, kui minu vihmaveepang hoovil renni all tühjaks kallati. Lähen võtma — tühi, mis tühi! Ja vihma ka enam ei saja. Nagu kiuste. Pärast nägin läbi akna, et Maalil olid juuksed märjad ja krunnid peas. Selge, et minu veega pesi. Läksin siis ütlesin ära, et... Nojah, siis ta ütleski, et mina olevat ropu suuga. Tühja sest vihmaveest, aga sihuke ütlemine ei anna rahu. Kohe nagu turbahundiga keerab rindade all, kui Maali varju näen!

Eks ma ükskord kurtnud oma hingehäda Mäe Juulile. Teate küll, see, kelle mees lihakombinaadis vorstide peal on. Juuli ütles, et mis sa passid, mine Mahta juurde. Mahta

ju maailmakuulus nõid, küll see aitab. Tema käest on palju inimesi abi saanud.

Ükskord siis läksingi, kui süda jälle kõvasti täis sai. Rääkisin Mahtale oma asja ära. Mahta kuulas pea viltu ja ütles läbi nina:

«Paised külge, muud midagi! See on kõige odavam. Kolm rubla.»

Mina arvasin küll, et Maalile oleks paisetest nagu vähe- võitu, kui üksiti nõidumine juba käsil. Aga jäin jälle mõtlema, et mine sa tea, kui kallid need teised kuntsid veel on. Rahast hakkas kahju. Ütlesin siis, et olgu pealegi paised...

Mahta pani plekk-kaussi näpuga soola ja hakkas seda kõrvetama. Sool muudkui prigises kausis. Mahta ise pobi- ses ja sülitas kausi kohal. Siis pani soola paberisse ja käskis seda vastu Maali korteri ust pilduda.

«Küll sa näed, varsti ei saa Maali enam istuda ega astuda!» seletas Mahta naeru kõhistades.

Ootasin kaks nädalat, aga ei juhtunud midagi. Maali kõpsutas endiselt ringi.

Läksin siis Mahta juurde tagasi.

«Kumma käega sa viskaid?» uuris Mahta.

«Või mina enam mäletan. Arvan, et ikka paremaga. Nagu harilikult.»

«Issand, missugune taipamata inimesel! Ei tea isegi, et kõik nõidumise tembud tuleb teha vasaku käega!»

Ega midagi. Maksin kolm rubla ja Mahta kõrvetas uue soola.

Läks jälle paar nädalat mööda, aga ei midagi. Ei tule Maalile sügelisigi, paisetest rääkimata. Päris tigidaks tegi. Südametäiega läksin veel kord Mahta juurde tagasi. Et mis sa, saadana silmamuna, petad inimesi?

«Küllap selle Maali mahnet on sinu omast kõvem,» arvas Mahta. «Ega kedagi, katsume kangemat rohtu. Too neljapäeva öösel surnuaiast värske haua pealt liiva ja ri- puta Maali ukse alla. Neli rubla!»

Jube oli küll öösel surnuaeda minna, aga liiva tõin ikkagi ära. Vasaku käega võtsin, vasaku käega viskasin koridori Maali ukse alla maha. Hommikul pühkis Maali liiva ära. Mul oli natuke veel korvi põhjas järel. Viskasin uuesti, kui Maali turule läks.

Ootasin nädala, ootasin teise ja jupi kolmandatki. Aga ei midagi. Maali läheb koguni nagu nooremaks. Muudkui lõõritab laulda, kui hoovile pesu kuivama paneb. Ei paise-tega inimene sedasi laula. Ise aga, sindrinahk, piilub silmanurgast minu poole ja naeratab... Oot-oot, küll sa veel oma päevad näed!

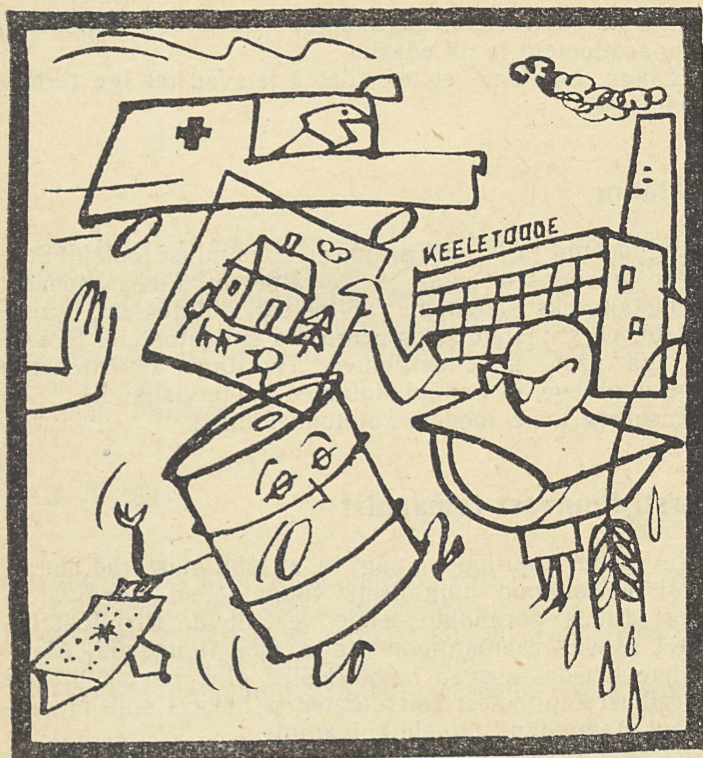
Läksin uuesti Mahta juurde.

«No peab sellel aga kõva mahnet olema! Väikese rahaga ära mine näolegi. Nüüd ei aita muud midagi, katsu kusa-gilt surnupesuvett saada. Siis võta Maali pilt ja pritsi surnupesuvett peale. Siis jääb Maali eluajaks pödema. Ära aga liiga palju pritsi, ega sul teise surma vaja ole! Viis rubla!»

Nüüd olen ise peaaegu haige — ei saa kusagilt surnu-pesuvett. Ükski tuttav ei sure ära. Küll palusin jumalat, et mõni õige kaugelt sugulane viskaks vedru välja, aga ei kedagi. Kui mõni jääbki haigeks, käib korra polikliinikus ja muudkui traavib edasi. Ja Maali pilti mul ka veel ei ole. Kas niisugune asi ei tee haigeks?

Maali aga kepsutab ringi ja naeratab, kui mind näeb. Ma saan aru küll — tahab heaks teha. Aga oota sa, ega ma veel sellega jäta. Lähen veel kord Mahta juurde. See on ju päevaselge, et ta nõiduda oskab!

PIPRATERAD TOMATIKASTMES

KEELETOOTED

Epideemiline draama kolmes pildis.

Intervjuu

«Missugused on teie tootmise plaanid uuel tootmis-aastal?»

«Kavatseme oma tooteid laiendada. Praegu toodame plekitooted, nagu ämbritooted, kühvlitooted, trumlitooted ja nii edasi. Uue tootmispinna juurdesaamisel hakkame

tootma ka savitooteid, nagu ahjupotitooteid, kausitooteid, piiluparditooteid ja nii edasi.»

«Täna. Loodame, et teie tooted leiavad tee iga tarbija südamesse.»

Reklaam

Lugupeetud tarbijad! Tarbige meie kaupluse tooteid! Saadaval igasugused saia- ja leivatooted. Võileivatoodete valmistamiseks soovime võitooteid, kilutooteid, singitooteid, vorstitooteid ja igasuguseid suitsutooteid. Saadaval iga päev pudelipetitooted. Tarvitage kefiiritooteid! Ärge unustage, et hapupiimatooted on tervislikud!

Kasutage meie toodete kojutoimetamist!

Varsti ilmuvast romaanist

Kui Peeter koju jõudis, nägi ta, et lahtiunustatud aknast oli sisse sadanud hulgaliselt vihmatooteid. Kardinatoodetest tilkus põrandatoodetele veetooteid. Kirjutuslauatootel asuvad raamatutooted olid läbi ligunenud. Aknatoodete lähedal asuvad mööblitooted olid märjad. Peeter tõi esikust kapitootest kaltsutooted ja hakkas oma igapäevaseid majapidamistooteid kuivatama.

KOHVISAI

Uks kohvisai sattus kogemata äärelinnas asuvasse leivapoodi. Ta oli märkamatult välja pugenud südalinnast ostukäigult tulnud perenaise turukotist.

Saiake vaatas tükk aega uudishimulikult ringi, tõmbas siis oma kenasti pruuniks küpsenud näokese kortsu ja piiksus:

«Pähhl! Perifeerial!»

ALT VEETI

«... Pr ... rrr...»

«Mis viga?» küsivad soolaleivalised.

«Külm. Üle 10 kraadi sisse ei saa.»

«Kuidas te niisuguse maja ehitajatelt vastu võtsite?»

«Kuidas? Ise ehitasime, ise võtsime...»

«Oleksite pidanud korralikult ehitama. Nõuete kohaselt.»

«Kes pagan seda teadis, et sellesse majja meile endile korterid antakse?»

Soolaleivalised on viisakad. Nad ei hakka lausa laginal naerma. Nad muigavad ainult mõnusasti.

KIIRABI

Läbi öiste tänavate tormab kiirabiauto. Juhi kõrval istub arst. Ta vaatab kogu aja kella. Auto peatub.

«Väljakutsest on möödunud kuus minutit,» konstateerib arst ja haarab ravimitekasti.

Helistamise peale avaneb uks. Selle taga on kaks ku-raasis meest ja naine.

«Teid on paras surma järele saata,» täiendab teine.

«See pole kiirabi, see on matuserong,» kisab üks.

«Kus, kuradi pärast, te nii kaua venisite?»
Kolm ärritatud inimest püüavad üksteisest üle karjuda.
«Kus haige on?» õnnestub arstil lõpuks küsida.
«Iga minut sureb,» karjub üks.
«Ei tea, kas ongi enam hinges?» ahastab naine.
«See surm langeb teie hingele.»
Kiirabitöötajad rammivad sõimajate müürist läbi. Tagumises toas lamab haige — rahulik sümpaatne vanainimene.
«Mille üle te kaebate?»
«Sapikivid teevad jälle piina. See mu vana häda...»

«ROHELINE, AROMAATNE...»

Odrapõllul kohtuvad agronoom ja osakonnajuhataja. Nende juures peatub kombain ja hakkab punkrit tühjendamata.

«Kuule, need terad on ju alles toored. Täiesti rohelised,» ütleb agronoom ja litsub odraiva sõrmede vahel puruks.

«Mis sest, aga vaata, kus ikka saak! Vähemalt 50 tsentnerit punkrikaalus,» vastab osakonnajuhataja.

«Vett,» lisab vihane agronoom.

Osakonnajuhataja pigistab teise silma kavalalt kinni ja ütleb:

«Tead, on niisugune tagaotsitav teesort «Gruusia roheline, aromaadne». Varsti võid maitsta uudistoodet, mille pakendile on trükitud: «Tangud, «Kalevi», rohelised, aromaatsed.»»

«Mis jama sa ajad?» vihastab agronoom. «Kõrval on rukkipoold nii küps, et terad varisevad, sina aga lased siin käksi kokku.»

«Kulla mees, rukkiga pole kiiret. Liiga küps. Punkrikaal jääb väikeseks. Sa ise ütlesid koosolekul, et lõikuse algupoolel peame koristama esmajärjekorras need põllud, mis annavad suurema punkrikaalu. Et siis võime keskusesse teatada...»

Agronomil ei olnud enam aega kuulata. Ta tallas tsikli starterit.

EI TEA!

Kolhoosi kontor. Laudade taga kirjutab kolm naist. Sisse astub mees portfelliga.

«Tervist! Kas esimees on siin?»

«Ei ole.»

«Kus ta praegu võiks olla?»

«Ei tea.»

«Ehk teate siis teie õelda, kuipalju on kolhoosis praeguse ni silo valmistatud?»

Kõik vaatavad üksteisele otsa.

«Ei tea.»

«Aga kas rukist on veel palju koristada?»

Kõik vastavad korruga:

«Ei tea.»

«Missugune brigaad praegu teil sotsvõistluses juhib?»

«Ei tea.»

«Mis kolhoos siis lõpuks siin on?» vihastab külaline.

Üldine vaikus. Naised vaatavad häbelikult maha ja näpivad lauapaberi nurka. Siis ütleb üks vaikne hääl:

«Ei tea. Meie oleme siin ainult ametnikud.»

TÄIS KUI VAAT

Kontori uksest taarub sisse — tühi bensiinivaat. Ta toetub puust barjäärile ja ägab:

«Oi-oi-oh! Aidake! Mu pea on segi kui noore traktoristi künd. Seltsimees raamatupidaja, öelge ausalt: kas ma olen tühi või täis? Traktorist ütleb, et tühi, arvestaja teeb paberi peal selgeks, et täis. Kummal siis lõpuks õigus on?»

Raamatupidaja mõtleb natuke aega, silitab siis üle vaadi bensiinimärja palge ja lausub leebelt:

«Vaadike, kullake! Kui järgmise kuu algul selgub, et oled tõepoolest laoseisust maha kantud ja sinu sisu on

ära kulutatud, eks me siis kirjuta su mingisuguse akti abil tühjaks.»

Vaat raputab raskelt pead ja tuigub uksest välja. Trepil aga ajab ta enda sirgu, taob kepiga endale vastu kõhtu ja karjub:

«Ma täna täis kui sitikas...»

Karjalauda juures aga pistavad lüpsinaised ninad kokku ja sosistavad:

«Kuule, jälle üks tühi vaat kõmiseb.»

SISUKORD

KIHVA VÄRDI LOOD:

Külaline kolhoosist	9
Monument	13
Külvamas	17
Sordikartul	22
Kaitske loodust!	25
Uus jahilugu	28
Kenä emänd olli... ..	31
Brelukk	35
Üits tõeperäne lugu	38
Töönädal	40
Kodukaunistajad	44
Kaugõppe teel	49

PASTAPLIATSIGA:

Eesmärgi nimel	57
Uus etteaste	60
Merci!	63
Ladu	66
Lõunavaheaeg	69
Uued asjaolud	72
Paralampampaa	75
Sajandi film	77
Kirikuteel	79
Ikka ei aita!	82

PIPRATERAD TOMATIKASTMES	85
--------------------------------	----

Рихо Лахи
ПРИДИРКИ КИХВА ВЯРДИ
Сатира и юмор
Издательство ЦК Компартии Эстонии
Таллин, ул. Лауригина, 1

Toimetaja: R. Aarma. Tehniline toimetaja: H. Rudaš. Korrektor:
D. Mihhailova.

Ladumisele antud 17. VII 1968. Trükkimisele antud 30. IX 1968. Paber
64×108 ¹/₃₂. Trükipoognaid 3,0. Tingtrükipoognaid 5,04. Arvestuspoognaid
3,9. Tiraaz 22 000. MB-07278. Tellimise nr. 1322. Trükikoda «Punane Täht»,
Tallinn, Pikk tn. 54/58.

Hind 25 kop.

10. /
25 kop.

A
29502

218444

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00347093 9